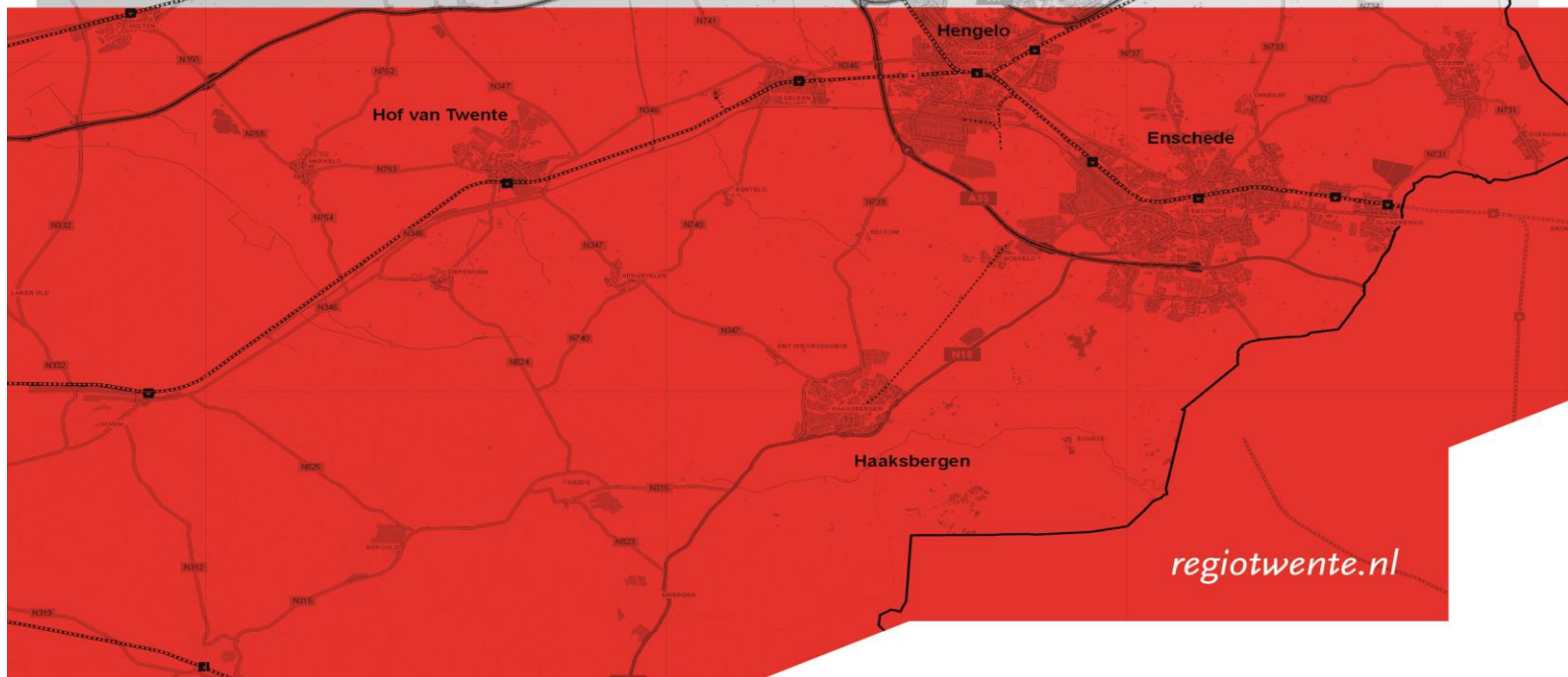

regiotwente.nl

Programmabegroting

Voorwoord programmabegroting 2020

Als Regio Twente staan we voor de uitdaging de Twentse samenleving te dienen. We zijn erop gericht meerwaarde te realiseren door ontmoeting, verbinding en samenwerking. Om te bevorderen dat inwoners en ondernemers in Twente gezond en kansrijk zijn. Onze passie is verbonden met een gezond en kansrijk Twente.

Gezond zijn helpt om kansrijk te kunnen zijn. Omgekeerd kan kansrijkheid bijdragen aan een goede gezondheid.

Wij werken aan versterking van de sociaal economische structuur. De Agenda voor Twente, de Regiodeal en de organisaties in de basisinfrastructuur vormen daarin wezenlijke initiatieven waarmee wij en vele partners verbonden zijn.

We zijn er voor interventies naar een veilige en gezonde gezinssituatie. Dragen bij aan dat gemeenten de juiste zorg kunnen bieden. We werken aan prachtige recreatie mogelijkheden waarin een ieder kan genieten, beleven en bewegen. En we bevorderen via allerlei initiatieven de ontwikkeling en toepassing van kennis. Lobbyen en belangen behartigen zit in ons bloed en dat bewijst keer op keer zijn waarde.

In deze begroting vindt u alles over onze en vooral uw ambities en resultaten die we samen willen bereiken. In het jaar 2019 zullen we uitvoerig spreken over de toekomst van onze samenwerking, over de manier waarop we die organiseren en over de plek die Regio Twente daarin heeft. Omdat de antwoorden op deze vragen nog moeten volgen treft u hier een programmabegroting 2020 die voortbouwt op wat u gewend bent. Wel hebben we een professionaliseringsslag gemaakt. Daarbij hebben we de begrotingseisen gevolgd die het algemeen bestuur ons heeft meegegeven. Wel met de kanttekening dat de middelen voor de uitvoering van alle ondersteunende taken onze en uw aandacht vragen.

Wat voor mij voorop staat is dat we samen met hart en ziel werken aan een vitaal Twente. In mijn gesprekken met u als bestuurders, medewerkers en met partners ervaar ik keer op keer de enorme betrokkenheid bij de opgaven die er voor ons samen liggen. Zonder die inzet zouden we met ons Twentse netwerkaanpak nergens zijn. En daar ben ik on-Twents trots op.

Gerharda Tamminga
Secretaris / algemeen directeur Regio Twente

Inhoudsopgave

Voorwoord programmabegroting 2020	3
1. Samenvatting	6
2. Inleiding en leeswijzer	7
3. Vaststelling.....	9
4. Regio Twente.....	10
Beleidsbegroting	11
Programmaplan.....	11
5. Domein Gezondheid.....	11
6. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14.....	15
7. Veilig Thuis Twente	17
8. Domein Leefomgeving	20
8.1 <i>Programma Sociaal Economisch sterk Twente.....</i>	<i>20</i>
8.2 <i>Programma Recreatieve Voorzieningen</i>	<i>27</i>
9. Bestuur en ondersteuning	30
9.1 <i>Overzicht van baten en lasten inclusief onvoorzien</i>	<i>32</i>
9.2 <i>Beleidsindicatoren BBV</i>	<i>32</i>
9.3 <i>Overzicht van de kosten van overhead.....</i>	<i>32</i>
10. Coalitions of the Willing.....	33
10.1 <i>Agenda voor Twente</i>	<i>33</i>
10.2 <i>Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente</i>	<i>35</i>
10.3 <i>Kennispunt Twente.....</i>	<i>36</i>
10.4 <i>Milieu, Duurzaamheid en Afval</i>	<i>38</i>
10.5 <i>Twentse Kracht</i>	<i>40</i>
10.6 <i>IT-Platform.....</i>	<i>42</i>
10.7 <i>Salarisadministratie.....</i>	<i>44</i>
10.8 <i>Toezicht en kwaliteit.....</i>	<i>45</i>
10.9 <i>Mobiliteitslab</i>	<i>45</i>
11. Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	46
12. Specificatie herkomst baten en besteding lasten.....	47
13. Paragrafen.....	49
13.1 <i>Weerstandsvermogen en risicobeheersing</i>	<i>49</i>
13.2 <i>Onderhoud kapitaalgoederen</i>	<i>55</i>
13.3 <i>Bedrijfsvoering.....</i>	<i>57</i>
13.4 <i>Verbonden partijen.....</i>	<i>58</i>
13.5 <i>Financiering.....</i>	<i>61</i>
14. Financiële begroting	63
14.1 <i>Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming</i>	<i>63</i>
14.1.1 <i>Overzicht van baten en lasten vorig begrotingsjaar en gerealiseerd bedrag voor vorig begrotingsjaar.....</i>	<i>66</i>
14.1.2 <i>Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage 2020 t.o.v. 2019</i>	<i>67</i>
14.1.3 <i>Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten</i>	<i>67</i>
14.2 <i>Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting</i>	<i>68</i>
14.2.1 <i>Geprognosticeerde balans</i>	<i>68</i>
14.2.2 <i>Berekening EMU-saldo.....</i>	<i>69</i>
14.2.3 <i>Verloopoverzicht reserves</i>	<i>70</i>
14.2.4 <i>Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen</i>	<i>70</i>
14.2.5 <i>Investerings</i>	<i>70</i>
Bijlagen	71
Bijlage 1. Gemeentelijke bijdrage 2020 per taakveld	71
Bijlage 2. Overzicht taakvelden	72

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 1 Specificatie herkomst van de baten	47
Figuur 2 Specificatie besteding lasten	48
Figuur 3 Solvabiliteitsratio	53
Figuur 4 Netto Schuldquote	53
Figuur 5 Netto Schuldquote Gecorrigeerd	54
Figuur 6 Structurele exploitatieruimte	54
 Tabel 1 Overzicht van baten en lasten en gemeentelijke bijdrage 2020 inclusief taakvelden	6
Tabel 2 Beleidsindicatoren	32
Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	46
Tabel 4 Ratio Weerstandsvormogen	49
Tabel 5 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit	50
Tabel 6 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.	52
Tabel 7 Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit	53
Tabel 8 Rentescema.....	61
Tabel 9 Renteomslagpercentage.....	61
Tabel 10 Renterisiconorm	62
Tabel 11 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming	63
Tabel 12 Overzicht van baten en lasten inclusief vorig begrotingsjaar en voor vorig begrotingsjaar	66
Tabel 13 verklaring stijging gemeentelijke bijdrage	67
Tabel 14 Verloopoverzicht reserves	70
Tabel 15 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.....	70
Tabel 16 Herinvesteringen	70

1. Samenvatting

Overzicht van baten en lasten 2020 en gemeentelijke bijdrage

Het overzicht van baten en lasten, de financiële uitgangs- en aandachtspunten bij de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023 vormen samen het deel van de financiële programmabegroting. Onderstaand het overzicht van baten en lasten inclusief taakvelden voor het jaar 2020.

Domein	Code	Taakveld	Lasten	Baten	Gem. bijdrage
Gezondheid	6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€ 704.203	€ 931.923	€ 227.720-
	7.1	Volksgezondheid	€ 18.080.548	€ 3.555.340	€ 14.525.208
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 458.159	€ 430.046	€ 28.113
	0.4	Overhead	€ 4.144.301	€ 304.729	€ 3.839.571
Totaal Gezondheid			€ 23.387.212	€ 5.222.039	€ 18.165.173
Leefomgeving	2.1	Verkeer en vervoer	€ 276.650	€ -	€ 276.650
	3.1	Economische ontwikkeling	€ 1.815.992	€ 425.414	€ 1.390.579
	3.1	Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	€ 407.564	€ 12.360	€ 395.204
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda van Twente	€ 100.000	€ 100.000	€ -
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 2.159.517	€ 902.074	€ 1.257.443
	0.4	Overhead	€ 527.652	€ 136.705	€ 390.947
	0.10	Mutatie reserve	€ 136.040	€ -	€ 136.040
Totaal Leefomgeving			€ 5.423.414	€ 1.576.552	€ 3.846.862
Bestuur en Ondersteuning	0.1	Bestuur	€ 94.953	€ -	€ 94.953
	0.4	Overhead	€ 8.467.466	€ 1.554.308	€ 6.913.158
	0.5	Treasury	€ 57.425	€ 57.425	€ 0-
	0.8	Overige baten en lasten	€ 220.544	€ -	€ 220.544
	0.10	Mutatie reserve	€ 38.000	€ 45.000	€ 7.000-
Totaal Bestuur en ondersteuning			€ 8.878.388	€ 1.656.734	€ 7.221.655
OZJT/Samen14	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€ 800.987	€ -	€ 800.987
	6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (maatregelhulp)	€ 45.815.080	€ 45.815.080	€ -
	0.4	Overhead	€ 343.794	€ -	€ 343.794
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14			€ 46.959.861	€ 45.815.080	€ 1.144.781
Veilig Thuis Twente	6.81	Geëscaleerde zorg 18-	€ 4.260.145	€ 1.674.926	€ 2.585.219
	0.4	Overhead	€ 379.337	€ -	€ 379.337
Totaal Veilig Thuis Twente			€ 4.639.483	€ 1.674.926	€ 2.964.557
Coalition of the Willing	0.1	Bestuur Netwerkstad Twente	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-
	3.1	Economische ontwikkeling Kennispunt Twente	€ 1.793.133	€ 2.104.946	€ 311.813-
	3.1	Economische ontwikkeling Agenda voor Twente	€ 3.612.325	€ 3.881.325	€ 269.000-
	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (Toezicht en kwaliteit)	€ 94.236	€ 94.236	€ -
	6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (Mobiliteitslab)	€ 174.811	€ 174.811	€ -
	7.4	Milieubeheer	€ 85.000	€ 85.000	€ -
	0.4	Overhead Netwerkstad Twente, Kennispunt Twente en Agenda voor Twente	€ 595.813	€ -	€ 595.813
	0.4	Overhead IT-Platform	€ 395.431	€ 395.431	€ -
	0.4	Overhead Twentsekracht	€ 988.404	€ 988.404	€ -
	0.4	Overhead Salarisadministratie	€ 123.342	€ 123.342	€ -
Totaal Coalition of the Willing			€ 8.048.540	€ 8.048.540	€ -
Totaal saldo van baten en lasten			€ 97.336.897	€ 63.993.870	€ 33.343.027
			€ -	€ -	€ -
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			€ 97.336.897	€ 63.993.870	€ 33.343.027
Resultaat			€ -	€ -	€ -

Tabel 1 Overzicht van baten en lasten en gemeentelijke bijdrage 2020 inclusief taakvelden

De gemeentelijke bijdrage 2020 stijgt met € 2.509.627 ten opzichte van de gemeentelijke bijdrage 2019 (na wijziging). Deze stijging, die aansluit op de door de 14 Twentse gemeenten opgestelde begrotingskaders, is het gevolg van de volgende wijzigingen:

- de geraamde salarissen 2020 (+ 336.974) t.o.v. de raming in de begroting 2019 (=met name de verwachte salarisverhoging);
- de geraamde looncompensatie 2020 (+ € 798.875) en prijscompensatie (+ € 146.460) volgens de uitgangspunten van de gemeenten;
- overheveling budget voor het Rijksvaccinatieprogramma naar de gemeenten (+ € 1.207.366);
- toerekening omslagrente (- € 5.049);
- Inhuurkosten lobbyisten in-dienst van provincie Overijssel (+ € 25.000).

Voor een nadere specificatie van de stijging van de gemeentelijke bijdrage wordt hier kortheidshalve verwezen naar [hoofdstuk 14 'Financiële toelichting'](#). De specificatie van de gemeentelijke bijdrage per gemeente is vermeld in [bijlage 1](#).

2. Inleiding en leeswijzer

De programmabegroting

De programmabegroting omvat het geheel van taken en activiteiten van Regio Twente. Ze heeft een kader stellende functie: ze wijst gelden toe aan programma's en autoriseert de besteding van die gelden. Op deze wijze ondersteunt ze het algemeen bestuur bij de uitvoering van zijn controlerende en kader stellende taak en het budgetrecht.

Zowel de begroting als de jaarstukken zijn in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de vier onderstaande onderdelen verdeeld:

Begroting		Jaarstukken	
Beleidsbegroting	1. Programmaplan	Jaarverslag	1. Programmaverantwoording
	2. Paragrafen		2. Paragrafen
Financiële begroting	3. Overzicht van baten en lasten en de toelichting	Jaarrekening	3. Programmarekening
	4. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting		4. Balans

Leeswijzer

Deze leeswijzer maakt u wegwijs in de programmabegroting.

In de inleidende hoofdstukken 1 en 2 staat de samenvatting aangevuld met de inhoud en achtergronden van de programmabegroting. In hoofdstuk 3 staat het, door het dagelijks bestuur en de bestuurscommissies aan het algemeen bestuur voorgelede, besluit ter vaststelling. Hoofdstuk 4 heeft ook een inleidende karakter: het schetst een beeld van Regio Twente. Vanaf hoofdstuk 5 treft u de beleidsbegroting aan. Vanaf hoofdstuk 13 wordt inzicht gegeven in de financiële begroting.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting omvat programma's, samenhangende sub programma's en paragrafen. In de programma's en sub programma's wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de manier waarop Regio Twente die effecten wil realiseren. Dit gebeurt aan de hand van de, door BBV verplichte, volgende drie w-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Hoe gaan we dit doen?
3. Wat gaat het kosten (overzicht baten en lasten)?

De eerste vraag betreft het beoogde maatschappelijke effect, dat kan worden vertaald in één of meerdere algemene beleidsdoelstellingen. Dit wordt uitgewerkt in een programma. De tweede vraag gaat in op activiteiten in termen van de 'output-/outcome gegevens' die nodig zijn voor het bereiken van het beoogde maatschappelijke effect. Dit wordt beschreven in de sub programma's die bij het betreffende programma horen, of in het programma zelf als geen sub programma's aanwezig zijn. De derde vraag heeft betrekking op de baten en lasten die aan het programma, respectievelijk het sub programma, worden toegewezen om de gewenste effecten te bereiken.

De paragrafen van de programmabegroting geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten, vanuit een bepaald perspectief. Het gaat daarbij om onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van Regio Twente. Dit betreft weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen, financiering en rechtmatigheid.

Financiële begroting

Door vaststelling van deze begroting autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente tot het doen van uitgaven voor realisatie van de programma's.

Majeure wijzigingen en toelichtingen t.o.v. de programmabegroting 2019

Het vernieuwde BBV heeft bepaald dat gemeenschappelijke regelingen geen afsplitsing mogen maken van een gedeelte van de gemeentelijke bijdragen (baten) van de deelnemers naar het taakveld overhead. Hierdoor verantwoordt Regio Twente de bijdragen (incl. overhead) van de deelnemers

onder de baten bij de taakvelden (niet zijnde overhead). Regio Twente heeft meerdere taakvelden waardoor de bijdragen van de deelnemers voor overhead op begrotingsbasis zijn verdeeld, op basis van omvang lasten taakveld, in de totale lasten.

De overhead binnen Regio Twente is verder uitgesplitst in 'specifieke' overhead (o.a. management en leiding van de afdelingen/programma's) en generieke overhead (PIJOFACH Bedrijfsvoering en bestuur). De gemeentelijke bijdrage voor de PIJOFACH activiteiten is in de programmabegroting 2019 verantwoord in zowel de baten en lasten overzichten van de programma's als in het baten en lasten overzicht van het programma Bestuur & Ondersteuning. Het budgetrecht voor de PIJOFACH activiteiten ligt binnen de kaders van het algemeen bestuur, bij het programma Bestuur & Ondersteuning. Daarom is ervoor gekozen om in de programmabegroting 2020 de gemeentelijke bijdrage voor de generieke overhead uiteen te zetten binnen het programma Bestuur & Ondersteuning en niet in de financiële overzichten van de verschillende programma's. Hierdoor wordt de gemeentelijke bijdrage van de individuele programma's zuiverder en wordt een vergelijk met de jaarrekeningen mogelijk. Bovendien is ervoor gekozen om in de begroting conform het BBV [één centraal taakvelden overzicht](#) op te nemen.

Om u inzicht te geven in de herkomst van onze baten en de besteding van de lasten, is in deze begroting in [hoofdstuk 12](#) een specificatie opgenomen.

3. Vaststelling

Het algemeen bestuur van Regio Twente dient de programmabegroting 2020 als geheel vast te stellen. Het algemeen bestuur delegeert de bevoegdheid tot het aangaan en afwikkelen van financiële en andere rechten en verplichtingen binnen de programmabegroting aan het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente, voor zover deze bevoegdheid niet reeds uit de wet en vastgestelde regelingen voortvloeit.

Het dagelijks bestuur, de bestuurscommissies en het bestuurdersoverleg Kennispunt Twente voeren de in de begroting opgenomen programma's, het daaraan ten grondslag liggende beleid en de paragrafen uit en rapporteren daarover aan het algemeen bestuur in tussentijdse rapportages en jaarstukken.

Het algemeen bestuur van Regio Twente;

Gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur en bestuurscommissies van 12 juni 2019;

BESLUIT

tot vaststelling van:

- a. de programmabegroting 2020.
- b. het overzicht gemeentelijke bijdrage begroting 2020 (zie bijlage 2), met dien verstande dat het totaalbedrag zoals genoemd in deze bijlage (€ 33.343.027) in principe ongewijzigd zal blijven. Op programmaonderdelen kunnen wijzigingen ontstaan vanwege een gewijzigde kostentoerekeningen in de productenraming 2020.

en neemt kennis van:

- c. de in de paragrafen genoemde risico's.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van Regio Twente van 10 juli 2019.

Dagelijks bestuur,

voorzitter,

dr. G.O. van Veldhuizen

secretaris,

ir. G.H. Tamminga

4. Regio Twente

Twente is een stedelijke regio, een regio van 14 gemeenten, met ruim 628.000 inwoners waar het bruist van de creativiteit in een prachtige omgeving met een sterke identiteit en een voor Nederland en Europa krachtig technologisch profiel. Er is in Twente ruimte voor innovatief ondernemerschap met kansen, op het gebied van hightech systemen en materialen/maakindustrie, binnen de vrijetijdseconomie, in de sector logistiek en de 'biobased economy'. Maar, Twente is ook een kwetsbare regio gezien het gemiddeld inkomen en de werkgelegenheid. Beide blijven achter bij het Nederlands gemiddelde.

Dienstverlenende netwerkorganisatie

Twente verdient een overheid die zich samen met ondernemers, onderzoekers en onderwijs sterk maakt voor de regio. Een overheid die slim samenwerkt, zodat de dienstverlening aan de Twentse samenleving zo goed mogelijk verloopt. Daar zet Regio Twente zich maximaal voor in. Samen met de gemeenten en onze andere partners werken we aan een duurzame en vitale samenleving.

Als samenwerkingsverband van en vóór de 14 Twentse gemeenten (verlengd lokaal bestuur) is Regio Twente actief op diverse terreinen: gezondheid (GGD Twente), zorg en jeugdhulp Twente (OZJT), Veilig Thuis Twente (VTT), recreatieve voorzieningen, sociaal economische structuurversterking en belangenbehartiging/lobby. Ze onderhoudt nauwe relaties met de rijksoverheid in Den Haag, de Provincie Overijssel en met de EU. Ook speelt Regio Twente een belangrijke rol bij het actief promoten van het merk Twente als vooraanstaande kennisregio, zowel landelijk als in Europa.

Regio Twente werkt als dienstverlenende netwerkorganisatie samen met de gemeenten, andere overheden en maatschappelijke partners. Daarin staan klant- en resultaatgericht werken, innovatie en kwaliteit in onze producten en diensten steeds centraal. En is *'dat wat goed is voor Twente, is goed voor de Twentse gemeenten'* het uitgangspunt.

Innovatieve regio versterken

Regio Twente levert met haar inzet – ondersteunend aan de Twente Board en de samenwerkende gemeenten – een bijdrage aan het versterken van Twente als een innovatieve, ondernemende en internationaal georiënteerde kennisregio. Een duurzame en vitale regio waar ruimte is voor kennisontwikkeling en innovatief ondernemerschap, maar ook een regio waar rust en ruimte is om gezond te leven, te werken en te recreëren.

Twentse samenwerking bevorderen

Door belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen – de sociaaleconomische situatie van Twente, bezuinigingen bij overheden, de nieuwe taken van gemeenten op het gebied van de participatie, WMO en jeugdzorg, globalisering en demografische veranderingen en vergrijzing – groeit de behoefte aan samenwerking in Twente, zowel bij de gemeenten als andere organisaties. Regio Twente is een belangrijke aanjager van het verder versterken van de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de 14 gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren.

Beleidsbegroting

Programmaplan

5. Domein Gezondheid

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Domein directeur

**Bestuurscommissie Publieke Gezondheid
Mevrouw S. Dinsbach**

Inleiding

In de Bestuursagenda 2016-2019 hebben bestuurders de ambities vastgelegd met betrekking tot de gezondheidssituatie voor de Twentse bevolking. De realisering van ambities op gebied van preventie en gezondheidsbevordering vergt echter een langere doorlooptijd dan de vier jaar die een bestuursagenda beslaat. Maar dat vergt ook dat er zicht is op de gewenste situatie op de lange termijn, om vervolgens de achtereenvolgende stappen daar naar toe te kunnen bepalen. Op basis van deze constatering heeft de Bestuurscommissie opdracht verstrekt om een gewenste stip op de horizon te formuleren (2030) en daarmee een langjarig kader te formuleren op basis waarvan de GGD zijn activiteiten kan inrichten. Het langjarig kader is vastgesteld in april 2019.

Het langjarig kader wordt vertaald in de achtereenvolgende bestuursagenda's van de genoemde periode. De eerstvolgende bestuursagenda 2020-2023 wordt vastgesteld eind 2019. Voor het beleidskader waarop deze programmabegroting is gebaseerd, hebben we op het moment van opstellen feitelijk te maken met de aflopende bestuursagenda t/m 2019 en de hierin geformuleerde ambities: de inwoners van Twente minimaal net zo lang in gezondheid te laten leven als in de rest van Nederland door de Twentenaren zoveel mogelijk gezonde levensjaren toe te voegen. We werken hierbij volgens de principes van 'Positieve gezondheid' en 'integraliteit (vitale coalities)', aan een 'gezonde start' en het 'verkleinen van sociaal economische gezondheidsverschillen'. Bij het ontbreken van een actuele bestuursagenda nemen we de vrijheid deze programmabegroting te baseren op de hoofdlijnen van het in april 2019 vastgestelde langjarig bestuurskader.

Speerpunten

Eens per 4 jaar wordt de landelijke Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) uitgebracht. Laatst in juni 2018. Het betreft landelijke cijfers en landelijke trends, mede gebaseerd op de gezondheidsonderzoeken die door de GGD'en in Nederland zijn uitgevoerd.

De vergrijzing heeft grote impact op de volksgezondheid en zorg

Het aandeel ouderen in de samenleving neemt toe. Ook bereiken mensen steeds vaker een hoge leeftijd. Dit brengt vraagstukken met zich mee op het gebied van fysiek, mentaal en sociaal welbevinden.

Meer gezondheid maar ook meer ziekte

De levensverwachting stijgt van 81,5 jaar in 2015 naar bijna 86 jaar in 2040. Nagenoeg alle jaren die we er bij krijgen zijn in goed ervaren gezondheid. Wél stijgt het aantal mensen met een chronische aandoening. We worden steeds ouder doordat mensen vaker aandoeningen zoals hart- en vaatziekten en kanker overleven. Dit vergt veerkracht en aanpassingsvermogen. En daarmee inzet op andere gezondheidsvaardigheden.

De druk op ons dagelijkse leven neemt toe

De samenleving krijgt op verschillende gebieden te maken met toenemende druk. Dit kan stress en gezondheidsproblemen veroorzaken. Zo ervaren scholieren en studenten steeds meer prestatiedruk. Vooral voor de groep mensen die werk, zorg voor de kinderen en mantelzorg moet combineren lijken veel druk verhogende ontwikkelingen samen te komen. Naast het zoveel als mogelijk wegnemen van oorzaken, is het versterken van gezondheidsvaardigheden een belangrijk antwoord.

Leefstijl én leefomgeving hebben invloed op gezondheid

Minder mensen roken en meer mensen bewegen. Daar staat tegenover dat meer mensen te zwaar zijn. Ongezonder gedrag is verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast. Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt 4 procent van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak. Ongezonde arbeidsomstandigheden veroorzaken bijna 5 procent van de ziektelast. Dit vraagt om beïnvloeding van gedrag en leefomgeving.

Vaak opeenstapeling van gezondheids- én sociale problemen bij kwetsbare groepen

Een deel van de ouderen bevindt zich door een opeenstapeling van fysieke, mentale en sociale problemen in een kwetsbare situatie. Mensen met een lagere sociaaleconomische status hebben vaker te maken met stress. Een situatie die zich vertaalt in een ongezonde leefstijl. Vaak moeten eerst achterliggende sociale problemen worden opgelost, voordat er ruimte ontstaat om aan een gezonde leefstijl te werken.

De zorguitgaven stijgen door demografie en technologie

De zorguitgaven stijgen met gemiddeld 2,9 procent per jaar tot 174 miljard euro in 2040. Dat is een verdubbeling ten opzichte van 2015. Een derde deel van deze groei komt door de vergrijzing en de groei van de bevolking, en twee derde door andere factoren zoals technologie. Normalisering en demedicalisering kan bijdragen aan het in de hand houden van de kosten.

Alertheid op bekende én nieuwe risico's nodig

Antibioticaresistentie blijft een bedreiging vormen voor onze volksgezondheid. Blijvende aandacht voor dit probleem is nodig. Evenzeer voor de dalende vaccinatiegraad in de populatie door geringere bereidwilligheid onder ouders. Er zijn ook nieuwe ontwikkelingen die mogelijk risico's met zich meebrengen. Zo kunnen technologieën als virtual reality en 3D-printing nog onbekende gezondheidseffecten hebben als ze vaker gebruikt gaan worden. Verder zullen er meer medicijnresten, microplastics en nanodeeltjes in ons milieu komen. De gezondheidseffecten hiervan zijn nu nog niet duidelijk.

Om adequaat om te gaan met de bovengeschetste ontwikkelingen zullen onze inspanningen gericht zijn op het positief beïnvloeden van verschillende gezondheidsindicatoren, zoals minder roken, meer bewegen, minder stress, consolideren vaccinatiegraad, verbeteren van het buitenmilieu, etc. Onze centrale ambitie daarbij is: "Inwoners van Twente leven minimaal net zo lang in gezondheid als in de rest van Nederland".

De ambitie die we nastreven en de van daaruit afgeleide doelen is complex. Kenmerken zijn de langjarigheid, veel verschillende onderdelen, verschillende snelheden in te onderscheiden activiteiten, veel partijen die betrokken worden, vaak in wisselende samenstelling, een complex veld van verantwoordelijkheden en besluitvorming, etc. Daarnaast willen we het proces zo normaal mogelijk maken en zo goed als mogelijk inpassen in de gewone uitvoering van taken.

De complexiteit vraagt om een programmatische aanpak. In een dergelijke aanpak kan optimaal rekening gehouden worden met de genoemde kenmerken. We starten daarom het programma 'een gezonde toekomst'. Dit programma kent 4 onderdelen:

-gezonde start

Hierbij zetten we in op de gezondheid van de jeugd als basis voor een gezonde levensloop. Het verminderen van zorgvragen en de daarmee samenhangende zorgconsumptie op latere leeftijd start met het bevorderen van gezond gedrag bij kinderen en adolescenten. Extra aandacht geven we hierbij aan de groep met een lage sociaal economische status (SES)

-gezond meedoen

Hierbij zetten we in op inwoners in de levensfase 25 – 65 jaar. 'Meedoen' staat voor die levensfase waarin men actief is in de samenleving. Met deze groep is weinig contact vanuit de optiek van gezondheid. Juist daar ligt wel een noodzaak. Gevolgen van leefstijl van volwassenen uiteten zich in de mate van gezondheidsvraagstukken op latere leeftijd en kan via voorleefgedrag effect resulteren bij het ontwikkelen van een gezonde leefstijl bij kinderen en jeugdigen.

-gezond wonen

Hierbij zetten we in op de fysieke omgeving waarin onze inwoners leven. Het betreft zowel de omgeving binnen als buiten de muren en impliceert, verblijven, verplaatsen en ontspannen. Hierbij willen we specifiek inhoud geven aan het onderdeel gezondheid binnen de omgevingswet.

-gezond oud zijn

Hierbij zetten we in op het gezond blijven van ouderen. Het accent in de gezondheidsbevordering verschuift naar bestendigen van gezondheidsvaardigheden. Gezond oud zijn doet een groot beroep op het aanpassingsvermogen van inwoners, omdat de fysieke, sociale en emotionele uitdagingen groot zijn.

We beginnen vanzelfsprekend niet op nul. Vanuit onze reguliere taak zal 2020 in het licht staan van opbouw van het programma. We haken aan op het in november 2018 gesloten preventieakkoord. In Twente zullen we daarover in 2019 regionale afspraken maken. Voor 2020 kiezen we hierbij voor de aanpak van roken en overgewicht. We doen dat samen met gemeenten en maatschappelijke partners.

Ons handelen kenmerkt zich door:

Samenhang:

Gezondheid wordt beïnvloed door veel factoren. Factoren die veelal behoren tot het beleidsterrein buiten de publieke gezondheid en factoren die behoren tot het werkterrein van andere (maatschappelijke)organisaties. Willen we voortgang boeken, dan is werken vanuit samenhang en wederkerigheid de norm. Hierdoor kan een zo goed mogelijk integraal resultaat geboekt worden.

Een brede kijk op gezondheid:

Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Veerkracht en eigen regie zijn hierbij belangrijke waarden. Hoe beter mensen in staat zijn zich aan te passen aan veranderende omstandigheden, hoe zonder zij zich voelen. De mate waarin iemand zich kan aanpassen aan de omstandigheid, bijvoorbeeld ziekte, zich in balans voelt en in staat is om te werken of anderszins te participeren, beïnvloedt de gezondheid van die persoon.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursagenda 2016-2019	Bestuurscommissie Publieke Gezondheid	oktober 2015
Een Gezonde toekomst, langjarig kader	Bestuurscommissie Publieke Gezondheid	april 2019

Programma Gezondheid

Wat willen we bereiken?

Zoals geschetst in 'Een Gezonde toekomst, langjarig kader' onderscheiden we de navolgende ambities voor onze stip op de horizon.

Ambitie op gebied van bescherming:

1. Het Rijksvaccinatieprogramma heeft op alle onderdelen een bereik van 95% van de bevolking.
2. Op het gebied van milieu en gezondheid wordt onverkort de gezondheidsnormen van de Wereldgezondheid Organisatie (WHO) gehanteerd.
3. In alle omgevingsvisies en omgevingsplannen is een paragraaf over gezondheid opgenomen.

Ambitie op gebied van bewaking

1. Elke substantiële beleidsbeslissing binnen een gemeente kent een gezondheidsafweging.
2. Alle landelijke normen voor de toezichttaken op het gebied van Publieke Gezondheid worden onverkort toegepast.
3. Alle jeugdigen tussen 0 en 18 jaar zijn in beeld bij de jeugdgezondheidszorg.

Ambitie op gebied van bevordering

1. Gezondheidsbevordering is een geaccepteerd onderdeel in lokaal gezondheidsbeleid, schoolgezondheidsbeleid, gezondheidsbeleid bij bedrijven en andere werkgevers en in het werk van de sociale wijkteams.
2. Gezondheidsbevordering is een vanzelfsprekend onderdeel in de omgevingsplannen van gemeenten.
3. Op alle BRAVO thema's is een substantiële positieve trendombuiging zichtbaar (2018 versus 2030).

Het ultieme doel van de activiteiten van GGD Twente is het toevoegen van gezonde levensjaren aan de verschillende stadia van de totale levenscyclus van mensen.

Hoe gaan we dit doen?

Naast de uitvoering van onze reguliere werkzaamheden, op basis van de wettelijk vastgelegde taken, zullen we in gezamenlijkheid met gemeenten en onze maatschappelijke partners in 2019 nagaan waar we de accenten voor het jaar 2020 zullen leggen, om hierover vervolgens regionale afspraken te maken. Vooralsnog is het landelijk gesloten Preventieakkoord (november 2018) daarbij uitgangspunt en met name de aanpak van roken en overgewicht. Verdere concretisering zal in gezamenlijkheid worden uitgewerkt. Het aandeel van GGD Twente in de concrete acties zal daar onderdeel van uitmaken.

Naast de bijdragen van de reguliere activiteiten van de GGD aan deze ambities zullen er ongetwijfeld werkzaamheden zijn die afdeling overstijgend uitgevoerd moeten worden. Daartoe zullen er programmalijnen worden ontwikkeld waarin de verschillende activiteiten worden gebundeld.

Met welke verbonden partij gaan wij het samen doen?

Coöperatieve vereniging UA ten behoeve van het digitaal dossier JGZ (GGiD)

Ten behoeve van de ontwikkeling en onderhoud van het digitaal dossier JGZ (GGiD) neemt GGD Twente deel in een coöperatieve vereniging UA tezamen met de GGD-en Regio Utrecht en Hollands Noorden. Het bedrijf van de coöperatie omvat uitsluitend het (doen) ontwerpen, (door)ontwikkelen, beheren, onderhouden en exploiteren van één of meerdere door haar leden te gebruiken digitale informatiesystemen voor medische dossiers en eventuele overige gegevensbestanden (het 'GGD Digitaal Dossier'). De coöperatie treedt op als contractspartij en gesprekspartner voor aanpassingen in de software en voor de koppeling met andere registraties.

Gezondheid wordt beïnvloed door veel factoren. Factoren die veelal behoren tot het beleidsterrein buiten de publieke gezondheid en factoren die behoren tot het werkterrein van andere (maatschappelijke)organisaties. Willen we voortgang boeken, dan is werken vanuit samenhang en wederkerigheid de norm. Hierdoor kan een zo goed mogelijk integraal resultaat geboekt worden.

Overzicht van baten en lasten

Gezondheid bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Programma Gezondheid	5.222.039	23.387.212	18.165.173
Gemeentelijke bijdrage	5.222.039	23.387.212	18.165.173

6. Organisatie voor de zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Bestuurscommissie OZJT
E. Fokkink MSc.**

Inleiding

In 2020 krijgen we de eerste inzichten van een jaar werken met het Twents Model. Data van het Ontwikkeljaar zijn dan volledig. Naar aanleiding van die inzichten besluiten we over de doorontwikkeling van het Twents Model en outputbekostiging. Ook de effecten van de overeenkomsten module beschikbaarheidsvoorzieningen en maatregelhulp zijn inzichtelijk gemaakt door contractmanagement op basis van data en geven richting aan het contractmanagement 2020.

Ook in 2020 is tussentijds toetreden voor aanbieders mogelijk. OZJT verzorgt de beoordeling en de overeenkomsten van nieuwe inschrijvingen.

De Twentse Transformatie is in volle gang. In 2019 zijn diverse ontwikkeltafels gestart waar gewerkt wordt aan het transformatieplan. Alle ontwikkelingen beginnen met een goede analyse en zijn gebaseerd op data. Er wordt gemonitord en met regelmaat gerapporteerd.

Met alle ontwikkelingen houden we de administratieve lasten in de gaten en blijven we in de werkstroom verlagen administratieve lasten op zoek naar efficiëntere en effectievere manieren van verantwoorden.

Met ingang van 2019 verloopt de bekostiging van de zogenaamde maatregelhulp door subsidiering via Regio Twente. Dit betekent dat zowel de lasten (de te verstrekken subsidies) als de baten (de bijdragen van de gemeenten) onderdeel uit dienen te maken van de begroting van Regio Twente.

De programmabegroting voor 2020 wordt hierdoor verhoogd met de bedragen 2019 + een verwachte indexering van 3% (conform afgesproken NZA systematiek).

Toezicht Kwaliteit Wmo kan zich steeds meer richten op proactief toezicht in samenwerking met aanbieders. Hierdoor krijgt de Twentse inwoner steeds hogere kwaliteit ondersteuning.

In 2020 worden de overeenkomsten vervoer verlengd of opnieuw gesloten. Hiervoor is in 2019 besluitvorming. Afhankelijk van de besluitvorming worden de benodigde activiteiten verricht om maatwerk vervoer voor de Twentse inwoners beschikbaar te houden.

Speerpunten

OZJT is zakelijk partner voor de 14 Twentse gemeenten, werkt data-geïnformeerd en zoekt verbinding in het brede sociale domein.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Visienota Transformatie jeugdzorg Twente en	Colleges van B&W	2012/2013
Visie- en keuzenota Maatschappelijke ondersteuning in Twente	Colleges van B&W	2012/2013

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

OZJT gaat voor een duurzaam en betaalbaar zorgstelsel voor Twente. Een stelsel waarbij de inwoners thuis zo zelfstandig mogelijk en zelfsturend kunnen leven en waarin zij dicht bij huis kunnen beschikken over goede, professionele zorg als ze dat nodig hebben. OZJT zorgt er voor dat gemeenten dat kunnen realiseren voor hun inwoners door de inkoop, contractmanagement, monitoring en expertise efficiënt te organiseren voor alle 14 gemeenten. Zo hebben de gemeenten lokaal de handen vrij om te doen wat nodig is voor en met hun inwoners. Uiteindelijk werken we er naartoe dat de gemeenten een omslag kunnen maken van minder zorgconsumptie naar meer zorgpreventie.

Hoe gaan we dit doen?

- Inkoop door middel van dynamisch aankoop systematiek (DAS)
- Contractmanagement
- Toezicht Kwaliteit Wmo
- Programmasturing Twentse Transformatie
- Data-informatie door middel van Twentse Monitor Sociaal Domein, CBS en andere managementinformatie
- Contractmanagement Mobiliteitslab

Indicatoren		Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1.	Aantal voortgangsgesprekken regionale aanbieders	Eens per jaar	Eens per kwartaal
2.	Aantal bezoeken Wmo aanbieders t.b.v. toezicht kwaliteit	incidenteel	Structureel proactief, signaal gestuurd en n.a.v. barrièremodel.
3.	Rapportages Ontwikkeltafels	n.v.t.	Conform projectplanning
4.	Rapportages, verslagen en voorstellen voorzien van data	Indien van toepassing	Criterium bij oplevering
5.	Overeenkomsten maatwerk vervoer	lopend	Lopend of tijdig nieuw.

Overzicht van baten en lasten

OZJT bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14	45.815.080	46.959.861	1.144.781
Gemeentelijke bijdrage	45.815.080	46.959.861	1.144.781

7. Veilig Thuis Twente

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Bestuurscommissie OZJT
M.J.H. van Zon**

Inleiding

Veilig Thuis Twente is voor de regio Twente het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en heeft inmiddels een stevige plek ingenomen in de zorgketen in Twente. De instroom van zaken is hoog, de onderlinge samenwerking met de 14 gemeenten verloopt prettig. De voorliggende beleidsbegroting is gebaseerd op de wettelijke taken en bevoegdheden van Veilig Thuis organisaties en de 'plus' taken zoals deze, in afstemming met het OZJT/Samen 14, zijn belegd bij Veilig Thuis Twente (VTT). Daarnaast worden enkele belangrijke en nieuwe ontwikkelingen voor 2020 beschreven.

Speerpunten

Veilig Thuis Twente heeft zich ten doel gesteld te komen tot het stoppen en/of verminderen van de schadelijke gevolgen van geweld in afhankelijkheidsrelaties en de veiligheid te borgen.

Voor 2018 stonden de positionering van VTT onder Regio Twente en het continueren van het primaire proces tijdens dit traject centraal.

Daarnaast vragen de doorlopende ontwikkelingen betreffende de samenwerking lokaal en de landelijke ontwikkelingen aandacht en inzet van VTT. De notitie herijkte afspraken februari 2018: "Samenwerkingsafspraken gemeenten Regio Twente Veilig Thuis Twente" staat hierin centraal en wordt twee maal per jaar met de betrokken gemeenten geëvalueerd.

Voor 2019 én 2020 vragen de nieuwe landelijke en wettelijke ontwikkelingen betreffende de wet aanscherping Meldcode en Radarfunctie, die per 1 januari 2019 voor de VT organisaties ingaan, extra aandacht en inzet waarop geïnvesteerd moet worden. Deze ontwikkelingen zullen in 2019 geïmplementeerd en doorontwikkeld worden. In 2020 zullen deze ontwikkelingen verder geborgd worden. Deze ontwikkelingen zijn:

- implementatie en borging nieuwe veiligheidstaxatie instrument
- implementatie en borging van het nieuwe (landelijke) Handelingsprotocol Veilig Thuis
- implementatie en borging verbeterde Meldcode
- implementatie en borging Radarfunctie inclusief uitbreiding monitorfunctie Veilig Thuis
- doorontwikkeling ICT: registratie en managementrapportages

Met de inwerkingtreding van de wet verbeterde Meldcode krijgt Veilig Thuis er een aantal taken bij. Veilig Thuis wordt verantwoordelijk voor de radarfunctie en de monitorfunctie wordt fors uitgebreid. Dat betekent een toename van de werkzaamheden bij Veilig Thuis. Hiervoor zijn landelijk structureel, voor de komende jaren, extra middelen toegekend die via de centrumgemeente uitgekeerd worden.

Voor 2019 heeft VTT zich ten doel gesteld de ISO 9001 certificering te behalen. Deze kwaliteitsnormering zal verder doorontwikkeld en geborgd moeten worden in 2020.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
"Samenwerkingsafspraken gemeenten regio Twente-Veilig Thuis Twente" herijkte versie d.d. febr. 2018	Managers Overleg OZJT	09-03-2018

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

Veilig Thuis Twente voert de haar toegewezen taken, om haar doelstelling ' het stoppen en/of verminderen van de schadelijke gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling en de veiligheid (duurzaam) te borgen', te behalen.

Dit betreft de volgende taken:

- De wettelijke taken van veilig Thuis
- De plustaken van Veilig Thuis Twente
- De taken die voortvloeien uit de inwerkingtreding van de verbeterde meldcode
- De regionale maatwerktaken zoals afgesproken met de 14 Twentse gemeenten
- De eisen die door het Rijk en de Inspectie gesteld zijn/worden

Daarnaast:

- het voorkomen van wachtlijsten en het opbouwen van een buffer die het mogelijk maakt om bij incidentele toename van het aantal meldingen en adviesvragen, of bij onverwachte uitval van medewerkers toch zonder wachtlijst te kunnen werken.
- inzetten en door ontwikkelen van scholingsplan t.b.v. deskundigheidsbevordering medewerkers.
- visie op voorlichting in de regio Twente ontwikkelen én implementeren, in samenhang met het programma 'Geweld hoort nergens Thuis'.
- doorontwikkeling KMS (certificering ISO 9001).
- doorontwikkeling samenwerking in de keten, waaronder doorontwikkeling van het informatieknooppunt samen met o.a. het Veiligheidshuis Twente (VHT).
- Het adequaat functioneren in de constellatie van zelfstandige resultaatverantwoordelijke eenheid onder gemeenschappelijke regeling Regio Twente.

Hoe gaan we dit doen?

- In 2020 zullen we uiteraard opnieuw uitvoering geven aan onze wettelijke- en plustaken. Hierbij stellen we ons ten doel wachtlijst vrij te werken, binnen de landelijk vastgestelde doorlooptijden.
- Borging van de extra en nieuwe taken die gepaard gaan met de ingevoerde verbeterde meldcode en radarfunctie door voldoende (structurele) scholing en deskundigheidsbevordering naast goede aangepaste, beschreven en geïmplementeerde werkprocessen.
- Organisatorisch en formatief goed op orde blijven op uitvoering, expertfuncties (voorlichting, gedragswetenschappers en vertrouwensartsen) en op managementniveau.
- Samenwerking met de 14 Twentse gemeenten; door goede afstemming, evaluatie en daar waar nodig aanscherping van de vastgestelde samenwerkingsafspraken.
- Verdere aansluiting vinden bij het programma 'Geweld hoort nergens Thuis' zoals dat in de regio uitgerold wordt/is. Voor een betere samenhang en samenwerking m.b.t. de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling binnen de regio Twente.
- Informatieknooppunt VTT en VHT door ontwikkelen met als doelstelling de samenhang en samenwerking verder te borgen tussen de Straf en Zorg keten in de regio Twente. Men weet elkaar te vinden.

Indicatoren		Huidig niveau 2018/2019	Ambitie niveau 2020
1.	Werken binnen de landelijke vastgestelde doorlooptijden op het uitvoeren van de veiligheidstaxatie op elke binnen gekomen melding (dit is: binnen 5 werkdagen).	Niet op alle meldingen, (dit fluctueert) is binnen 5 dagen een veiligheidstaxatie uitgevoerd.	Op alle meldingen is binnen 5 werkdagen een veiligheidstaxatie uitgevoerd
2.	Werken binnen de landelijke vastgestelde doorlooptijden op vervolgetraject of onderzoek. Een vervolgetraject of onderzoek moet binnen 10 weken na binnenkomst melding zijn afgerond	80% van de vervolgetrajecten of onderzoeken wordt binnen 10 weken afgerond	95-100% van de vervolgetrajecten of onderzoeken wordt binnen 10 weken afgerond
3.	Wachtlijstvrij werken	VTT heeft periodiek (wisselend) te maken met een wachtlijst met name	VTT werkt zonder wachtlijsten op

		op uitvoeren veiligheidstaxatie en in veel mindere mate op vervolg/ onderzoek	veiligheidstaxatie en vervolg/onderzoek
4.	Borging van de aangepaste werkprocessen m.b.t. de verbeterde meldcode en radarfunctie en uitgebreide monitorfunctie	Werkprocessen worden aangepast aan de verbeterde meldcode en radar en uitgebreide monitorfunctie	Werkprocessen zijn herschreven, geïmplementeerd én geborgd
5.	Samenwerkingsafspraken 14 gemeenten Twente en VTT zijn 2x per jaar geëvalueerd, aangescherpt en geactualiseerd. Knelpunten zijn, ook op uitvoeringsniveau besproken en opgelost	Rondje VTT met 14 gemeenten loopt. Vertaling naar uitvoeringsniveau vraagt aandacht, m.n. door de nieuwe wet verbeterde meldcode	Samenwerkingsafspraken worden doorlopend geëvalueerd en geactualiseerd. Knelpunten worden op alle niveaus besproken en opgelost
6.	Informatieknooppunt VTT-VHT is ingericht	Is in oprichting, zit in pilot fase	Is ingericht en gepositioneerd. Is uitgebreid met verschillende ketenpartners Straf en Zorg
7.	Borging kwaliteitsmanagement systeem/ Borging certificering ISO 9001	Inventarisatie en nulmeting KMS voor certificering. Eind 2018 behalen certificering ISO 9001	Doorontwikkeling en borging KMS. Behoud ISO 9001 certificering

Overzicht van baten en lasten

Veilig Thuis Twente bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Veilig Thuis Twente	1.674.926	4.639.483	2.964.557
Gemeentelijke bijdrage	1.674.926	4.639.483	2.964.557

8. Domein Leefomgeving

Domein directeur

ir. G.H. Tamminga

Inleiding

Leefomgeving is in onze organisatie het domein voor de programma's Sociaal economische structuurversterking, Belangenbehartiging en Recreatieve voorzieningen. In domein Leefomgeving zetten we samen de schouders onder het versterken van de sociaaleconomische structuur van Twente.

We hebben in Twente een uitstekende basis voor ons hightech innovatie-ecosysteem ontwikkeld. De onderwijsinstellingen zoals Universiteit Twente, Saxion en ROC leveren talent en toepassingen van hoogwaardige kennis. Twente is koploper op het gebied van start ups (talent starter). Onze trotse inwoners hebben techniek in hun genen, hebben bewezen te kunnen innoveren (ons textielverleden) en het arbeidsethos van de Twentenaar is tot ver in de Randstad bekend. Het ondernemerschap is goed ontwikkeld met een aantal sterk internationaal werkende bedrijven. De regio is een mix van aantrekkelijk stedelijk gebied met kernen in het groen, met een regio dekkend recreatief routenetwerk, veelzijdig cultureel aanbod en hoogwaardige verblijfsaccommodaties. Twente is verbonden met enkele majeure logistieke assen.

Ondernemend Twente versterkt de werkgelegenheid. Onderwijzend en onderzoekend Twente levert talent en toepassing van kennis. Overheden faciliteren. Daarnaast is de samenwerking met de provincie Overijssel, het Rijk, waterschappen en maatschappelijke partners onmisbaar, evenals samenwerking met ons omliggende (internationale) regio's. Versterking van de sociaaleconomische structuur is voor Twente van groot belang om een economisch sterke en daarmee gepaard gaande gezonde en welvarende regio te behouden en te blijven, waar het goed wonen, werken en recreëren is.

Ook de lobbyactiviteiten in Den Haag en Brussel leveren een belangrijke bijdrage aan het behalen van de Twentse doelen. Regio Twente heeft om die reden vertegenwoordigingen in Den Haag en Brussel. De Twentse lobby is ingebed in de Overijsselse/Oost-Nederlandse lobby. Door de samenwerking op de schaal van Oost-Nederland krijgt de boodschap van Twente meer gewicht en raakt Twente beter gepositioneerd richting Den Haag en Brussel. De samenwerking met Duitsland is van groot belang voor het versterken van de regionale economie van Twente. De concrete samenwerking met Duitsland – en in het bijzonder Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen – is van belang om grensbelemmeringen weg te nemen.

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld. Daarnaast onderhoudt Regio Twente recreatieve Twentse fietspaden, diverse route-systemen voor fietsen, wandelen, mountainbiken en paardrijden. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming.

Door deze activiteiten zetten we samen in op het versterken van de innovatiekracht, investeren in optimale bereikbaarheid, creëren van hoogwaardige woon- en werkmilieus en een goed sociaal-cultureel klimaat.

8.1 Programma Sociaal Economisch sterk Twente

Programmamanager

drs. S.L. van der Steen

Inleiding

Team Economie heeft de opdracht gekregen via de Regeling Regio Twente om de basistaak sociaaleconomische structuurversterking van Twente uit te voeren. Aanvullend daarop voeren wij voor gemeenten op verzoek taken uit op het gebied van een duurzame leefomgeving, onze investeringsagenda Agenda voor Twente en de uitvoering van de Regio Deal 'Twente groen technologisch topcluster'. Wij zetten samen met onze stakeholders de schouders onder het versterken van de sociaaleconomische structuur in Twente. Versterking van de sociaaleconomische structuur is voor Twente van groot belang, om een economisch sterke en daarmee gepaard gaande gezonde en welvarende regio te blijven, waar het goed wonen, werken, leven en recreëren is. Kortom, het waarborgen van een vitale hightech regio door samen te werken aan de maatschappelijke opgaven op gebied van economie en arbeidsmarkt in Twente.

Gezamenlijk blijven we ook in 2020 investeren in ons talent en talentontwikkeling, in het binden en verleiden van talent om in Twente te blijven wonen, werken, leven en recreëren. Gezamenlijk blijven

investeren in ons innovatie-ecosysteem, en blijven investeren in ons vestigingsklimaat, onze bereikbaarheid en in onze aantrekkelijke duurzame leefomgeving. Dit doen we door focus aan te brengen op techniek, als de motor van onze economie, om ons doel om de economie in de breedte aan te jagen, te bereiken. Dit doen we door ons te richten op versterking van onze top-vestigingslocaties (hotspots): Technology Base Twente, High Tech Systems Park Twente, Kennispark Twente en XL Business Park Twente. Daarbij is de focus op open innovatiecampussen en ondernemerschap om onze innovatiekracht te versnellen. Om de goede positie te behouden en ons verder te blijven ontwikkelen, is het van belang dat we blijven investeren in de verdere verbetering van (inter)nationale bereikbaarheid van Twente via water, spoor, lucht en wegverbindingen. De aantrekkende economie is zichtbaar op de weg en in het openbaar vervoer, meer dan dat we hadden verwacht. In de komende jaren wordt nog meer groei verwacht. Dit leidt tot een grotere druk op zowel de weg als het spoor. Slim benutten van bestaande netwerken en nieuwe investeringen in weg-, spoor- en waterinfrastructuur zijn nodig om daarmee de economische ontwikkeling van Twente én Nederland te faciliteren.

Onze innovatiekracht zetten we vervolgens in om een aantrekkelijke duurzame leefomgeving te blijven. We willen onze economie door ontwikkelen tot een circulaire economie, waarbij de energietransitie een grote opgave is, die ook kansen biedt. Innoveren ten behoeve van een gezonde leefomgeving levert hoogwaardige kennis op het gebied van energietransitie, circulaire economie en circulaire landbouw. Daarnaast moeten wij ons aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering om een klimaatbestendig, robuust en bereikbaar stedelijk gebied te blijven. Een goed relatiebeheer en lobby zijn belangrijke voorwaarden voor het realiseren van bovenstaande ambities en opgaven. Een actieve lobby en een effectieve inzet van onze lobbyisten zijn van groot belang voor Twente. Samen bereiken we meer resultaat voor Twente, samen houden we onze regio sterk en benutten we kansen.

Speerpunten

In 2020 zetten wij ons vooral in op de volgende thema's

- Uitvoering geven aan de Twentse Regio Deal en de gezamenlijke investeringsagenda
- Binden van talent en talentontwikkeling
- Versterken van de innovatiekracht
- Verbetering vestigingsklimaat
- Ontwikkelen naar een circulaire economie
- Crossovers maken met andere programma's van Regio Twente ten behoeve van een kansrijk en gezond Twente

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Samenwerkingsagenda Regio Twente 2017-2020	Algemeen bestuur	November 2017
Agenda voor Twente 2018 - 2022	Twentse gemeenten en Twente Board	Mei 2017
Kansen in Overijssel	Provincie	Juni 2018
Regio Deal Twente Groen technologisch Topcluster	Rijk, Provincie en Regio	Verwacht in juni 2019
Wij zijn Twente – visie Vrijetijdseconomie	PHO VTE	December 2015
Programma Gastvrij Overijssel 2016-2020	Gastvrij Overijssel	Maart 2016
Marketing Visie Toerisme Twente 2022	Gastvrij Twente	Oktober 2017
Bestuursopdrachten samenwerkingsdossiers sociaal economisch sterk Twente	Div bestuurlijke gremia	Jaarlijks vastgesteld of herijkt
Omgevingsagenda Oost-Nederland	Rijk en Provincies (ondersteund door Regio)	Verwacht in 2019
Omgevingsvisie Overijssel	PS	April 2017
Euregiovisie 2030	EUREGIO	Verwacht in 2019
Logistieke Draaischijf Twente	DB en GS	Juni 2012
Meerjarenprogramma Goederenvervoer en Logistiek	GS	November 2017
Binnenhavenvisie Twentekanal 2017-2030	5 havengemeenten	Najaar 2017
Mobiliteits- en bereikbaarheidsagenda Twente 2017	PHO Mobiliteit	Maart 2017

Lobbyagenda Twente	PHO Belangenbehartiging	Juni 2017
Samenwerkingsagenda Oost-Nederland – Münsterland	DB	December 2018
Regionale Energie Strategie	Gemeenten, Waterschappen en Provincie	Verwacht in 2019
Rapport naar Afvalloos Twente 2030	Door 14 gemeenten	April 2013
Meerjaren uitvoeringsagenda werkplein Twente	PHO Arbeidsmarkt	Jaarlijks
Startdocument Twents fonds voor vakmanschap / Projectplan 2019-2022	Stuurgroep	Februari 2018 / verwacht in 2019
De Twentse Belofte	Stuurgroep voortijdig schoolverlaters / PHA	2016
Leren en werken, jaarplan 2020	Stuurgroep Leren en Werken	Verwacht eind 2019
Iedereen in Overijssel doet mee (herijking 2017)	GS	November 2017

Verantwoordelijkheid van Besluitvorming in

**Bestuurscommissie Agenda van Twente/
Portefeuillehoudersoverleg Economische zaken/
Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/
Portefeuillehoudersoverleg Vrijtijdseconomie/
Portefeuillehoudersoverleg Mobiliteit**

Wat willen we bereiken?

Een regio met een sterk vestigingsklimaat, sterke arbeidsmarkt, goede bereikbaarheid, toekomstbestendige duurzame regio, sterke vrijetijdseconomie en sterke public affairs en lobby

Hiervoor hebben we de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Versterken economische ontwikkeling van Twente en het waarborgen van een duurzame high tech regio met een waardevolle leefomgeving door verbindingen te leggen met onze omgeving.
- Versterken van de gezamenlijke lobby in Oost-Nederlands verband, zowel in Den Haag als Brussel. Zorgdragen voor een goede positionering van de Twentse belangen bij de Provincie, in Den Haag en Brussel. Versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met buurregio's Nedersaksen en Noordrijn Westfalen.
- Een goed georganiseerde en goed functionerende toeristische sector, die bijdraagt aan het borgen van een vitale hightech regio door middel van meer bezoekers, bestedingen en banen en een groter marktaandeel van het binnenlands toerisme.
- Streven naar een energieneutraal Twente in 2050 en een afvalloze regio in 2030, op basis van 'Coalitions of the willing'.
- Streven naar een circulaire economie, waarbij afval als grondstof wordt beschouwd en uiteindelijk nog sprake is van 50 kg restafval per inwoner per jaar in Twente in 2030.
- In 2020 in Twente 25% minder CO2-uitstoot vergeleken met 1990, meer gebruik van hernieuwbare energiebronnen (20%) en het streven naar een energie- neutrale regio in 2050.
- Verbeteren van de bereikbaarheid voor mensen en goederen door het oplossen van de infrastructurele knelpunten t.b.v. regionaal economische structuurversterking, optimale bereikbaarheid en een concurrerend investerings- en vestigingsklimaat in Twente.
- Een betere en meer flexibel werkende regionale arbeidsmarkt, waarbij we de regionale arbeidsmarktpartijen (gemeenten, UWV, werkgevers en beroepsonderwijs) stimuleren in samenwerking aan regionale oplossingen voor vraag- en/of aanbod- knelpunten (tekorten en overschotten).
- Twente wil zich de komende jaren verder ontwikkelen tot concurrerende logistieke hotspot tussen de Noordzeehavens en het achterland. We doen dit in nauwe samenwerking met provincie Overijssel op gemeenschappelijke dossiers.
- Het aantrekken van nieuwe bovenregionale en internationale bedrijven op het gebied van logistiek en High Tech Systemen en Materialen (HTSM). Het faciliteren van bedrijven die willen uitbreiden en/of verankeren in Twente. Match-making van (internationale) bedrijven en instellingen.
- Het faciliteren van de uitvoering van de Regio Deal.
- Sociaal economische structuurversterking van Twente door het ontwikkelen van aansprekende projecten binnen de vier actielijnen van de Agenda voor Twente.

Hoe gaan we dit doen?

- We vertalen sociaaleconomische vraagstukken naar regionale schaal, als regisseur, als secretaris, als beleidsadviseur, als belangenbehartiger, of als uitvoerder;
- We beheren de gezamenlijke investeringsagenda's en geven uitvoering aan de Regio Deal;
- We regisseren en faciliteren de 14 gemeenten in hun onderlinge samenwerking aan het Twentse belang. Dit gebeurt via bestuurlijke overleggen zoals bestuurscommissies, portefeuilleberaden en portefeuillehouders overleggen;
- We regisseren samenwerkingsprocessen met en tussen overheden, onderwijs en onderzoeksinstellingen, ondernemers en organisaties;
- We adviseren strategisch op regionale, Overijsselse, nationale en internationale schaal;
- We behartigen het Twentse belang op provinciaal, Nederlandse, Euregionale en Europese schaal op basis van onderling afgestemde inhoudelijke agenda's;
- We organiseren relatiebijeenkomsten en ontmoeten partners in Nederland, Duitsland en Europa: o.a. werkbezoeken van Tweede Kamerleden en bewindspersonen, de European Week of Regions and Cities in Brussel;
- We initiëren, organiseren en verbinden ten gunste van de Twentse zaak.

Met welke verbonden partijen gaan wij het samen doen?

Innovatiefonds Twente B.V.

Als onderdeel van oude Agenda van Twente is in 2014 het Innovatiefonds Twente gestart. Het fonds heeft tot doel innovatie van groeiende en grotere Twentse MKB-ondernemingen in de topsector High Tech Systems & Materials (HTSM) mogelijk te maken door geldleningen of participaties. Het fonds is 100% eigendom van Regio Twente en Regio Twente is enig aandeelhouder. OostNL is fondsbeheerder en ontvangt hiervoor beheervergoeding. In 2019 onderzoeken we de toekomst van ons fonds en de mogelijkheid om het onder te brengen in een ander fonds.

Oost NL N.V.

OostNL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente. Regio Twente is aandeelhouder in OostNL.

Indicatoren		Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1.	Organiseren en faciliteren van ambtelijke overleggen van onze 7 inhoudelijke thema's (EZ, arbeidsmarkt, VTE, AvT, Mobiliteit, Lobby en MDA) ter voorbereiding van de bestuurlijke overleggen	Maandelijks	Maandelijks
2.	Organiseren en inhoudelijk faciliteren van 7 bestuurlijke overleggen op zowel Twentedag 1 als 2	Maandelijks	Maandelijks
3.	Organiseren en faciliteren van EZ-themabijeenkomsten	Twee keer per jaar	Twee keer per jaar
4.	Organiseren en faciliteren van thema bijeenkomsten arbeidsmarkt	Drie keer per jaar	Drie keer per jaar
5.	Organiseren en faciliteren van themabijeenkomsten VTE	Twee keer per jaar	Twee keer per jaar
6.	Vergaderingen van Stuurgroep BIT organiseren en faciliteren	Vier keer per jaar	Vier keer per jaar
7.	Uitgave van Twentse arbeidsmarktmonitor	Een keer per kwartaal	Een keer per kwartaal
8.	Faciliteren van themabijeenkomsten van bereikbaarheid	Twee keer per jaar	Twee keer per jaar
9.	Schrijven van tekstvoorstellen / inbreng in vergadering van de Twentse inzet in de Euregio Visie 2030 en advisering over Interreg aanvragen.	Een notitie en tien vergaderingen	Een notitie en tien vergaderingen
10.	Organiseren en faciliteren van werkbezoeken met de regio Achterhoek	Geen	Drie per jaar

Wat gaat het kosten?

Sociaal Economisch structuur versterking bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Sociaal Economisch structuur versterking	562.118	2.420.283	1.858.165
Gemeentelijke bijdrage	562.118	2.420.283	1.858.165

Agenda van Twente bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Agenda van Twente	100.000	100.000	0
Gemeentelijke bijdrage	100.000	100.000	0

Belangenbehartiging
Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Programmamanager
Dagelijks bestuur op advies van Portefeuilleberaad Belangenbehartiging ir. G.H. Tamminga
Inleiding

Om de rol en positie van Twente in het (inter)nationale krachtenveld te versterken, werken we aan een sterk netwerk, duurzame relaties en een effectieve lobby. Waar mogelijk treden we op als landsdeel Oost en versterken we de kracht van de lobby door samen op te trekken met maatschappelijk partners. We faciliteren de (inter)nationale ambities van onze regionale partners. In Europees verband zoeken we samenwerking met andere regio's en nemen we deel aan Europese netwerken.

Speerpunten

In 2020 dragen we zorg voor een goede positionering van de Twentse belangen bij de Provincie, in Den Haag en Brussel. We versterken de grensoverschrijdende samenwerking met de Duitse buurregio's Nedersaksen en Noordrijn Westfalen en we benutten mogelijkheden binnen nationale en Europese programma's met deelname van Twentse partijen in projecten

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Agenda voor Twente	Bestuurscommissie AvT	Mei 2017
Samenwerkingsagenda Oost-Nederland - Münsterland	Dagelijks bestuur	December 2018
Samenwerkingsagenda Regio Twente	Algemeen bestuur	November 2017
Lobbyagenda Twente	PB Belangenbehartiging	Juni 2017
Kansen in Overijssel	Provincie Overijssel	Juni 2018
Regio Deal Twente Groen technologisch Topcluster	Rijk, Provincie, Regio	Verwacht juni 2019
Euregiovisie 2030	EUREGIO	Verwacht in 2019

Werkzaamheden
Wat willen we bereiken?

1. Zorgdragen voor een goede positionering van de Twentse belangen bij de Provincie, in Den Haag en Brussel.
2. Versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met de Duitse buurregio's Nedersaksen en Noordrijn Westfalen.
3. Benutten van mogelijkheden binnen nationale en Europese programma's met deelname van Twentse partijen in projecten.

Hoe gaan we dit doen?

1. Uitvoeren van de strategische lobbyagenda Twente en deze gezamenlijk met maatschappelijke partners (ondernemers, onderzoek, onderwijs, mede overheden) actueel houden;
2. Opstellen en uitvoeren van heldere lobbystrategieën en lobbyboodschappen op de prioritaire Twentse dossiers als benoemd in de shortlist lobby Twente. Behartigen van de Twentse belangen bij andere overheden (provincie, Rijk, EU en grensoverschrijdend);
3. Zichtbaar maken van lobbyinspanningen en -successen middels een jaarverslag lobby;
4. Informatievoorziening en rapportage: verspreiding lobbybericht Haagsche Post, nieuwsbrief Bericht Brussel en via nieuwsberichten op de Regio Twente website en social media kanalen;
5. Verder structureren en organiseren van de lobby vanuit Twente;
6. Tweemaandelijks ambtelijk overleg en portefeuilleberaad belangenbehartiging om lobbydossiers voor te bereiden en lobbyacties af te stemmen;
7. Uitvoeren Regio Deal Twente;
8. Volgen van en actief inspelen op de voor Twente prioritaire dossiers van het Rijk, EU en de Duitse buur-Länder;
9. Voorbereiden, volgen en terugkoppelen van Kamerdebatten en Kamerstukken;
10. Onderhouden van contacten met Kamerleden en stakeholders in Den Haag en stakeholders in Brussel en in Duitsland (Europese Commissie, Europarlementariërs, Permanente Vertegenwoordiging, EUREGIO, MONT, Landräte, Kreisen, Gemeinden, etc);

11. Organiseren/faciliteren van diverse werkbezoeken en evenementen aan/in Twente en profileren van Twente bij evenementen in Den Haag, Brussel en over de grens in Duitsland;
12. Intensiveren van de ambtelijke en bestuurlijke contacten met partners in Nedersaksen en Noordrijn Westfalen;
13. Uitvoering geven aan de acties in de Samenwerkingsagenda Oost-Nederland - Münsterland en actieve bijdrage leveren aan de provinciale Duitslandstrategie en Duitslandagenda Enschede;
14. Sluiten en onderhouden van strategische partnerschappen aansluitend op de regionale beleidsdoelen;
15. Invullen schakelrol bij het verkennen van (Europese) subsidiekansen voor het realiseren van regionale opgaven; De samenwerking tussen de subsidieadviseurs van Twentse gemeenten kan worden benut om Twentse projecten en doelen beter te matchen met (Europese) subsidies;
16. Afstemmen Haagse lobbyactiviteiten met Twentse lobby in Brussel en de grensoverschrijdende lobby richting Duitsland (en vice versa);
17. Faciliteren en ondersteunen van bedrijfsleven, onderwijs en onderzoek in hun (inter)nationale activiteiten;

Indicatoren		Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1.	Jaarrapportage met lobbyactiviteiten en resultaten	1	1
2.	Strategische dynamische agenda met lobbyprioriteiten	1	1
3.	Het organiseren en faciliteren van 5 ambtelijke en 5 bestuurlijke overleggen	5	5
4.	Maandelijks lobbybericht Haagsche Post	10	10
5.	Twee keer per jaar nieuwsbrief Twente internationaal	2	5

Wat gaat het kosten?

Belangenbehartiging bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Belangenbehartiging	12.360	407.564	395.204
Gemeentelijke bijdrage	12.360	407.564	395.204

Vanwege de hogere onvermijdbare (loon)kosten voor de lobbyisten die in dienst zijn van de Provincie Overijssel worden de lasten extra verhoogd met € 25.000 (naast de reguliere verhoging). Met de Provincie Overijssel zijn recent afspraken gemaakt over de overige declarabele kosten die de lobbyisten maken ten behoeve van Regio Twente; voor zover deze herleidbaar zijn naar Regio Twente zullen deze ook worden betaald door Regio Twente. Aangezien wij nog geen referentie gegevens hebben zijn deze kosten nog niet betrokken bij het opstellen van de begroting 2020. Na positief advies van het portefeuillebeeraad Belangenbehartiging wordt de inzet vanuit Regio Twente verhoogd naar 1 fte (was 0,7 fte) en wordt de inzet bij het product logistiek budgetneutraal verlaagd met 0,3 fte.

8.2 Programma Recreatieve Voorzieningen

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Programmamanager

Dagelijks bestuur op advies van Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie ing. J. Kloots

Inleiding

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld. Daarnaast beheert en onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routesystemen voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op de Twentse inwoner en op de toerist en bieden volop gelegenheid tot ontspanning en beweging in een fraaie omgeving. Hierdoor dragen de parken, fietspaden en routes bij aan een gezond en vitaal Twente. Daarnaast vormen met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming.

Belangrijke ontwikkelingen waarmee Recreatieve Voorzieningen te maken heeft zijn:

- Financiële taakstelling ten aanzien van het rendement van de recreatieparken en de stijgende kosten van beheer en onderhoud.
- Grote noodzaak tot permanente doorontwikkeling van routes voor met name wandelen en fietsen i.v.m. de 'concurrentie' met andere gebieden. Overigens blijkt de bekendheid van Twente wel toe te nemen.
- Fors toegenomen areaal aan routes.

Speerpunten

Naast de reguliere exploitatie en het beheer zijn de speerpunten voor de komende jaren:

- Het blijvend doorontwikkelen van de routenetwerken voor fietsen, wandelen, paardrijden en mountainbiken en het zorgdragen voor een efficiënt beheer en een verbeterde digitale bereikbaarheid van de routes. Daarbij, voor zover mogelijk, gebruik maken van subsidies van derden en de samenwerking met de andere routebureaus in Overijssel en de marketingorganisaties verstevigen.
- Conform het huidige beleid streven naar meer en breder gebruik van de recreatieparken (toename maatschappelijk rendement) en naar een verdere verbetering van de exploitatie van de recreatieparken. Dit uit te voeren door het huidige stringente bezuinigingsbeleid te handhaven en daarnaast te zorgen voor extra inkomsten uit pacht, activiteiten, evenementen en parkeren.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
KplusV: onderzoek inzake de toekomst van de recreatieparken Hulsbeek, Rutbeek en Lageveld. Parken worden door Regio Twente geëxploiteerd (d.w.z. geen overdracht naar de markt) met daarbij een scherpe financiële taakstelling.	Algemeen bestuur	12 november 2014
Adviezen visitatiecommissie Regioraad	Algemeen bestuur	3 juli 2013
Rendementsverbetering recreatieparken Regio Twente	Dagelijks bestuur	december 2011

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

1. Stimuleren van het gebruik van de recreatieparken en de toeristische routenetwerken, te weten het wandel-, fiets- en paardrijdnetwerk en de MTB-routes.
2. Het verbeteren van het financiële rendement van de recreatieparken.

Hoe gaan we dit doen?

Recreatieparken

Regio Twente streeft naar meer bezoek aan de parken door deze voortdurend aantrekkelijker te maken voor het publiek en voert hiervoor nieuwe projecten en verbeteringen uit. Ook ligt de focus op een verdere verlaging van de uitgaven van de beheerkosten en een toename van de inkomsten (verbetering rendement). Hierbij worden alle mogelijkheden onderzocht en benut om er voor te zorgen dat het stopzetten van de provinciale exploitatiesubsidie (met een afkoopsom om het hierdoor ontstane exploitatietekort af te dekken) niet leidt tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan de recreatieve infrastructuur. Probleempunt daarbij is wel, dat de budgetten voor beheer en onderhoud sterk onder druk staan door de stijgende kosten van inhuur en werkzaamheden/materialen.

De verhoging van de inkomsten geschiedt door meer evenementen op de parken te (laten) organiseren en door de vestiging van nieuwe bedrijven/pachters. In het oog springende werkzaamheden/ projecten voor 2020 zijn:

- Afronden van planologische procedure (door derden) van het bungalowterrein op Het Rutbeek en zo mogelijk start van de aanleg;
- Realiseren van werkzaamheden ten behoeve van nieuwe pachters (Skydive op Het Hulsbeek, camperparkeerplaats op Het Lageveld);
- Binnenhalen van nieuwe pachters op Het Hulsbeek, Het Lageveld en Het Rutbeek en meewerken aan de doorontwikkeling van de bedrijven op deze parken;
- Binnenhalen van extra evenementen, zo mogelijk in of direct aan het water;
- Versterking samenwerking met/aanpak van initiatieven van scholen en verenigingen (vergroten maatschappelijk rendement);
- Benutten van Het Lageveld als proeftuin voor civieltechnische oplossingen, uiteraard mits dit niet ten koste gaat van de dagrecreatieve functie;
- Diverse projecten op de parken om deze aantrekkelijker te houden voor publiek, bv het onderzoek naar de uitbreiding van het water bij Het Lageveld, nieuwbouw van een gebouw voor enkele pachters, speelvoorzieningen op Het Rutbeek en het Hulsbeek in en rondom het water;
- Samenwerking zoeken met gemeenten op het vlak van toezicht bij de recreatieparken;
- Onderhoudswerkzaamheden.

Routenetwerken

Getracht wordt de routes voortdurend aan te passen en deze steeds aantrekkelijker te maken voor het publiek. Hierbij ook lettend op de veiligheidsaspecten. Ook wordt een goed en adequaat beheer gevoerd en zal de website worden geactualiseerd en bijgehouden i.v.m. een goede digitale bereikbaarheid. Tevens zorgdragen voor goed kaartmateriaal.

Bij het beheer van de fietspaden en de routes wordt de samenwerking met gemeenten en met de andere, relevante partijen waar mogelijk geïntensiveerd. Kansen op het vlak van inzet van personen 'met afstand tot de arbeidsmarkt' uit de diverse gemeenten worden zoveel als mogelijk benut.

Indicatoren		Huidig niveau (jaar)	Ambitie niveau 2020
1.	Financiële rendement	Indicator nog nader te bepalen	51%

Overzicht van baten en lasten

Recreatieve voorzieningen bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Recreatieve voorzieningen	902.074	2.359.527	1.457.453
Mutaties reserves	0	136.040	136.040
Gemeentelijke bijdrage	902.074	2.495.567	1.593.493

Taakstelling

In het saldo van Recreative Voorzieningen is een nog resterende taakstelling verwerkt van € 236.678. In 2013 heeft de Provincie Overijssel de jaarlijkse onderhoudsbijdrage afgekocht. Deze afkoopsom is gereserveerd. In verband met het vervallen van de jaarlijkse bijdrage moet Recreative Voorzieningen in totaal € 603.885 bezuinigen. Voor zover deze taakstelling niet wordt gerealiseerd wordt deze onttrokken aan de hiervoor ingestelde reserve Provinciale bijdrage. Maatregelen om te komen tot structurele invulling van de taakstelling zijn de parkeer inkomsten op de drie recreatieparken alsmede inkomsten uit evenementen en de verwachte erfpacht opbrengsten naar aanleiding van het te realiseren bungalow park op Het Rutbeek.

Totaal baten en lasten domein Leefomgeving

Leefomgeving totaal bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Sociaal Economisch structuur versterking	562.118	2.420.283	1.858.165
Recreatieve voorzieningen	902.074	2.359.527	1.457.453
Belangenbehartiging	12.360	407.564	395.204
Agenda van Twente	100.000	100.000	0
Totaal	1.576.552	5.287.374	3.710.822
Mutaties reserves	0	136.040	136.040
Gemeentelijke bijdrage	1.576.552	5.423.414	3.846.862

9. Bestuur en ondersteuning

Bedrijfsvoering

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Domein directeur**

**Dagelijks bestuur
G. Huijs**

Inleiding

Bedrijfsvoering faciliteert de organisatie Regio Twente om vóór en samen met de 14 Twentse gemeenten en maatschappelijke partners tot een gezond en kansrijk Twente te komen. Bedrijfsvoering ondersteunt de primaire processen van Regio Twente in aansluiting en vooroplopend op de vraag, binnen de beschikbare budgetten. Daarnaast faciliteert Bedrijfsvoering coalities van Twentse gemeenten.

Bedrijfsvoering werkt daarbij vanuit de bedoeling, resultaatgericht en faciliteert uitnodigend, proactief en realistisch de samenwerking tussen Twentse overheden en haar partners. De middelen voor beheer en ontwikkeling komen van de 14 gemeenten en van de partners in de coalities. Met deelname in Vensters voor Bedrijfsvoering maakt Bedrijfsvoering haar omvang binnen Regio Twente transparant en vergelijkbaar met andere overheden in Twente.

Trends en ontwikkelingen

In de veranderende omgeving wordt van Regio Twente een flexibele, wendbare uitvoering gevraagd waarin een ondersteuning vanuit Bedrijfsvoering noodzakelijk is die meebeweegt en aanjaagt. Digitalisering van werkprocessen, producten en dienstverlening vraagt om investeringen, met name op het vlak van ICT. Nieuwe wet- en regelgeving vraagt om nieuwe functies (zoals AVG en Privacy), nieuwe taken en ambities om andere expertises (zoals organisatieontwikkeling, juridisch, inkoop, corporate communicatie) en beide beïnvloeden de vraag naar capaciteit. Ruimte voor verandering en groei in taken en werklust is binnen de huidige middelen niet aanwezig en dat vraagt om duidelijke keuzes voor de taken van Bedrijfsvoering.

Speerpunten

Kernthema's voor Bedrijfsvoering zijn: digitaal, verbonden en samenhang in processen. Dit dient bij te dragen aan een goede, efficiënte ondersteuning van onze interne opdrachtgevers om het eigenlijke werk (primaire processen) mogelijk te maken.

De verdergaande digitalisering van ons werk en kaders van Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) krijgt in 2020 volop aandacht. Van belang is om een goede balans te realiseren in de benodigde ICT infrastructuur en applicaties en de middelen die voor ontwikkeling en beheer benodigd zijn. We maken daarbij gebruik van in de markt gangbare oplossingen, producten en expertises en focussen in onze eigen capaciteit op plannen, organiseren en coördineren.

Met de digitalisering is het mogelijk het eigen vermogen van opdrachtgevers en medewerkers aan te spreken. Onze dienstverlening organiseren we daarom zoveel mogelijk vanuit het principe van selfservice, ook in het gebruik van applicaties ten behoeve van management informatie.

De samenhang willen we meer georganiseerd aandacht geven, uitgaand van het profiel van Regio Twente. Dat betekent dat we meer aandacht geven aan Regio Twente als organisatie met waarde voor haar opdrachtgevers en voor inwoners, recreanten, ondernemers en andere organisaties.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Financiële verordening Regio Twente	Algemeen bestuur	31 oktober 2018
Risicomanagement en weerstandsvermogen	Algemeen bestuur	7 maart 2018
Fraude beheerssystematiek en -analyse Regio Twente	Algemeen bestuur	7 maart 2018
Nota afschrijving en rente	Algemeen bestuur	7 maart 2018
Treasurystatuut Regio Twente	Algemeen bestuur	11 november 2015
Controleprotocol Regio Twente (art. 213)	Algemeen bestuur	30 september 2015
Intern controleplan Regio Twente (evaluatie wanneer benodigd)	Algemeen Bestuur	20 oktober 2014

Procesvoorstel onderzoek naar doelmatigheid c.q. mogelijke bezuinigingen en heroriëntatie samenwerking	Algemeen bestuur	10 oktober 2012
Organisatieverordening (waarin opgenomen financieel statuut)	Algemeen bestuur	29 juni 2009
Gemeenschappelijke Regeling Regio Twente	Raden, colleges van B&W en burgemeesters Twentse gemeenten	Oorspronkelijk in 1994. Laatstelijk gewijzigd per 1 januari 2016
Programmabegroting	Algemeen bestuur	Jaarlijks voor 15 april

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

Een vlotte, goed gewaardeerde dienstverlening naar onze interne opdrachtgevers en naar partners in de coalities die we ondersteunen. Deze dienstverlening is efficiënt georganiseerd (inzet Lean, benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering) en transparant gefinancierd.

Een moderne, stabiele ICT omgeving beheren en informatiemanagement en -beveiliging verder vormgeven. Uitgangspunt bij onze ICT omgeving is Cloud, tenzij..., in lijn met visie Cloud2020. (digitaal).

Digitalisering van werkprocessen en producten, zodat een zo vlot mogelijke dienstverlening mogelijk is waarin de mogelijkheden voor selfservice leidend zijn.

Organisatie faciliteren in ontwikkeling en concern breed beleid. (verbonden, samenhang) (nieuw beleid).

Verder verbeteren van (samenhang tussen) processen d.m.v. lean (samenhang in processen). Benchmark kengetallen Bedrijfsvoering met omgeving en eerdere eigen resultaten via Vensters voor Bedrijfsvoering. (benchmark).

Hoe gaan we dit doen?

Vanuit samenhang in processen werken we aan continu verbeteren, met behulp van de lean methodiek. Ook in 2020 gaan we door met optimaliseren van werkprocessen en producten.

Bedrijfsvoering faciliteert de primaire processen van basistaken en coalities vanuit nabijheid. Het gemeenschappelijk Regio Twente belang is leidend op gemeenschappelijke organisatie thema's zoals het HR beleid. In 2020 vindt structurele invulling van nieuw of vernieuwd beleid plaats (AVG, Privacy, Inkoop, Control, Informatiemanagement).

Indicatoren		Huidig niveau 2019	Ambitie niveau 2020
1.	ICT - bron Cloud 2020	Office & Azure in Cloud	
2.	AVG - bron Plan van Aanpak AVG	Basis voorwaarden ingevuld, tijdelijke extra middelen	Proactief informatie veiligheid versterkt o.b.v. plan van aanpak. Organisatie in formatie
3.	Privacy - bron Plan van Aanpak Privacy	Basis voorwaarden ingevuld	Organisatie in formatie
4.	Inkoop - bron Beleidsplan inkoop	Rechtmatigheid op orde, tijdelijke extra middelen	Contractmanagement versterkt, organisatie in formatie

9.1 Overzicht van baten en lasten inclusief onvoorzien

Bestuur & Ondersteuning bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	1.611.734	8.840.388	7.228.655
Mutaties reserves	45.000	38.000	-7.000
Gemeentelijke bijdrage	1.656.734	8.878.388	7.221.655

In het bovenstaande overzicht is een bedrag van € 45.000 opgenomen als last voor onvoorzien en tegelijkertijd is een even hoge bedrag opgenomen als onttrekking uit de algemene reserve.

9.2 Beleidsindicatoren BBV

De beleidsindicator Overhead is in 2020 (12,8%) gedaald t.o.v. 2019 (23,2%) als gevolg van de gewijzigde begrotingsomvang. De totale lasten 2020 zijn fors toegenomen ten opzichte van 2019 in verband met de opname van Maatregelhulp middelen ([zie voor toelichting het programma OZJT](#)). Regio Twente voert overhead activiteiten uit voor gemeenten en derden. Denk hierbij o.a. aan dienstverlening in het kader van de salarisadministratie. Om een reëel beeld te geven van de overhead percentage van Regio Twente worden de overhead baten gesaldeerd met de lasten en vervolgens gedeeld door de totale lasten.

Ook de apparaatskosten per inwoner zijn gedaald in vergelijking met de programmabegroting 2019. Dit heeft te maken met de interpretatie van de definitie apparaatskosten. In 2019 zijn alle programmakosten aangemerkt als apparaatskosten. In 2020 zijn alle kosten voor de uitvoering van organisatorische taken aangemerkt als apparaatskosten (excl. Bestuur).

Indicator	2020
Formatie in fte per 1.000 inwoners	0,63
Apparaatskosten in kosten per inwoner	€ 24,40
Externe inhuur als % kosten van totale loonsom plus kosten inhuur externen	5,78%
Overhead in % van totale lasten	12,80%

Tabel 2 Beleidsindicatoren

9.3 Overzicht van de kosten van overhead

Hieronder treft u een overzicht aan van alle overheadkosten die opgenomen zijn in de verschillende programma's (incl. programma Bestuur & Ondersteuning).

Omschrijving bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Overhead	3.502.919	15.965.540	12.462.621
Totale lasten Regio Twente 2020	63.993.870	97.336.897	33.343.027

10. Coalitions of the Willing

Binnen Regio Twente wordt in verschillende allianties van gemeenten en Regio Twente-organisatie op verschillende ondersteunende werkprocessen samengewerkt. In dit hoofdstuk worden deze samenwerkingen beschreven.

10.1 Agenda voor Twente

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in Programmamanager

Bestuurscommissie Agenda van Twente A. Diepeveen

Inleiding

Het investeringsprogramma Agenda voor Twente zetten we in op het ontwikkelen van kansrijke, regionale en aanvullende projecten die inspelen op de actuele economische ontwikkelingen en maatschappelijke uitdagingen. Naast een sterk technologisch cluster is een vitale arbeidsmarkt een belangrijk speerpunt. Talent is schaars en de uitdaging neemt toe om het talent te binden en te boeien aan Twente. Dat kan onder andere door een aantrekkelijk vestigingsklimaat. In 2019 geven we de ontwikkeling naar een circulaire economie meer vorm en in 2020 investeren we verder in de transitie naar een vernieuwde, circulaire regio.

Speerpunten

Vier actielijnen van de Agenda voor Twente met speciale aandacht voor urgente ontwikkeling, zoals vitale arbeidsmarkt en circulaire economie.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Agenda voor Twente	Twentse gemeenten/ Twente Board	2017

Wat willen we bereiken?

Sociaal economische structuurversterking van Twente, door het ontwikkelen van aansprekende projecten binnen de vier actielijnen van de Agenda voor Twente. Aanjagen van samenwerking 40's en vernieuwende initiatieven op regio-brede relevante ontwikkelingen. Dit in samenwerking met de partners in de basisinfrastructuur, die het ecosysteem van de regio vorm geven. Zichtbaarheid geven in de regio, en daarbuiten van de projecten die reeds lopen in de Agenda voor Twente, en resultaten daarvan delen en benutten, om van te leren en voor vervolgvactiteiten.

Hoe gaan we dit doen?

- Uitvoeringsorganisatie met innovatietafels, basisinfrastructuur, commissies en bijbehorende activiteiten op gebied van communicatie en monitoring. Bestuurlijk, ambtelijk en operationeel overleg en bijeenkomsten.
- Initiëren, agenderen, meewerken aan regio-brede (nieuwe) uitdagingen, trends en/of ontwikkelingen, zoals transitie-agenda's circulaire economie of digitalisering.
- Actieve samenwerking zoeken, aangaan en onderhouden met regionale partners in de 40's.
- Informatievoorziening en verantwoording naar gemeentelijke partners in Agenda voor Twente.

Indicatoren	Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1. Bijeenkomsten tafels, commissies, basisinfrastructuur	12-20 bijeenkomsten	12-20 bijeenkomsten
2. Groot Agenda voor Twente-event	0	1
3. Voortgangsrapportages	1	4
4. Update Agenda voor Twente	3	6

Overzicht van baten en lasten

Agenda voor Twente bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Agenda voor Twente	3.881.325	3.881.325	0
Gemeentelijke bijdrage	3.881.325	3.881.325	0

10.2 Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente**Verantwoordelijkheid van
Besluitvorming in
Programma adviseur****Bestuurlijk Overleg Ontwikkelagenda
Colleges van B & W
R. Kippers****Inleiding**

Netwerkstad Twente is een vrijwillige samenwerking van de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal. Nadere besluitvorming over de invulling van dit programma vindt naar verwachting plaats in 2019 waarna de begroting indien nodig wordt aangepast.

Overzicht van baten en lasten

Netwerkstad Twente bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Netwerkstad Twente	201.045	201.045	0
Gemeentelijke bijdrage	201.045	201.045	0

10.3 Kennispunt Twente

**Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager**

**Bestuurdersoverleg Kennispunt Twente
drs. I. Bakker**

Inleiding

Kennispunt Twente is hét onderzoeksbureau voor de Twentse gemeenten en voor aan de gemeenten gelieerde organisaties. Kennispunt Twente kent een werkprogramma waarin inspanningen voor het algemeen belang van de deelnemende gemeenten (een coalition of the willing) en Twente zijn opgenomen. Kennispunt Twente wordt aangestuurd door een bestuurlijk programmeringsoverleg en een ambtelijke regiegroep. Regio Twente is de gastheer van Kennispunt Twente. Kennispunt Twente heeft een onafhankelijke positie, om kritisch en onafhankelijk onderzoek en advies te kunnen garanderen.

Kennispunt Twente stelt zich ten doel de kennispositie van de Twentse gemeenten en van de regio Twente te versterken. Dit doel bereikt Kennispunt Twente door hoogwaardige sturingsinformatie te leveren, die aansluit bij actuele besluitvorming, voorzien is van duiding en handelingsperspectief biedt. Kennispunt Twente is het eerste aanspreekpunt en een betrouwbare partner voor onderzoek en advies in alle stadia van beleidsontwikkeling en –uitvoering. Kennispunt Twente onderhoudt nauwe contacten met Twentse gemeentelijke organisaties en met de regio op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau en participeert in vaste samenwerkingsverbanden en gelegenheidscoalities. Intensieve samenwerking met regionale en landelijke kennisinstituten als de UT, Saxion en VNG/VNG Realisatie draagt bij aan het optimaliseren van de kennispositie van en de productontwikkeling voor de gemeenten.

Gemeenten krijgen meer taken en verantwoordelijkheden en willen net als Regio Twente meer data gedreven werken. De samenleving wordt diverser en complexer. Inwoners dienen meer en meer op hun eigen kracht te worden aangesproken. Gemeenten werken op verschillende terreinen al samen, een trend die doorzet met samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en economische zaken. De gemeenten oriënteren zich in hun maatschappelijke opgaven steeds meer regionaal. Er zijn veel overlappende vragen en thema's voor gemeenten en regio. Dit biedt voor Kennispunt Twente kansen in het gericht opschalen en regionaliseren van oplossingen voor vraagstukken en problemen. Kennispunt Twente wil komen tot een regionaal integrerend aanbod: samenhang waar mogelijk, specialisatie waar nodig. Het goed gebruiken van de enorme hoeveelheid beschikbare data wordt daarbij steeds belangrijker. Data gedreven of informatie gestuurd werken, neemt een vlucht waarbij Kennispunt Twente een belangrijke uitvoerende en faciliterende rol voor de gemeenten speelt, ook door het coördineren van geavanceerde analyses, modellering en voorspellingstoepassingen binnen een breed Twents centrum voor Data Science expertise, Data Science Kennispunt Twente (DSKPT).

Speerpunten

We zijn toegewijd aan de Twentse gemeenten, Regio Twente en de Twentse samenleving. We zijn van en voor de gemeenten en willen echt bijdragen aan de kennispositie van de gemeenten en Regio Twente en de regio versterken. We leggen de lat hoog als het gaat om kwaliteit van onze diensten en producten en om onze relaties met opdrachtgevers.

We werken verbindend. We verbinden kennis aan vragen. We werken gemeentegrens- en domein-overschrijdend en werken daarbij samen met kennispartners om de gemeenten en Regio Twente zo goed mogelijk van dienst te kunnen zijn. We zijn gespist op het creëren van synergie en brengen maatschappelijke partijen samen.

Vanwege onze vraagbaakfunctie en door het gevraagd en ongevraagd ontsluiten en verspreiden van kennis en informatie zijn we toegankelijk voor onze partners. We zijn zichtbaar en herkenbaar door duidelijke communicatie. We organiseren kennisbijeenkomsten.

We zijn ondernemend. We nemen initiatief, om de kennispositie van gemeenten en Regio Twente te verbeteren, en zijn betrokken bij lokale en regionale vraagstukken, maar ook breder gericht op maatschappelijke ontwikkelingen. Vanuit deze ontwikkelingen maken we een vertaling naar de regionale en gemeentelijke situatie. We signaleren maatschappelijke ontwikkelingen en inspireren door actieve kennisuitwisseling. We zijn vernieuwend in methoden en technieken van onderzoek en in presentatie en rapportage van kennis en informatie. Het ondersteunen van gemeenten bij data gedreven werken binnen een breed Twents centrum voor Data Science competentie en expertise is hier een voorbeeld van.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursovereenkomst Kennispunt Twente 2017-2020	Colleges van gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo en dagelijks bestuur Regio Twente	DB 15 december 2016

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

Kennispunt Twente wil Twente-breed kwalitatief hoogwaardig onderzoek en statistiek bieden, voorzien van duiding om de kennispositie van de gemeenten en de regio te versterken. Daarnaast ondersteunen we gemeenten en regionale partners bij het versterken van data gedreven sturing.

Hoe gaan we dit doen?

Bij Kennispunt Twente werken onderzoekers, dataspecialisten en data scientists. Zij genereren kennis door eigen onderzoek en dataverzameling en door hun kennis te verbinden aan die van strategische partners als UT, Saxion en provincie. We maken gebruik van innovatieve en beproefde onderzoeksmethoden en zoeken synergie tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek, tussen data en duiding.

De kern van de activiteiten bestaat uit statistische beschrijvingen en prognoses, monitoronderzoek en toegepast beleidsonderzoek. De inwonerpanels die door Kennispunt Twente worden beheerd, zijn een belangrijke pijler onder het werk. De panels worden zo mogelijk uitgebreid naar andere gemeenten en meer participatief ingericht.

Daarnaast biedt de Twentse Databank een stevige basis om de implicaties van lokaal en regionaal beleid te kunnen onderzoeken. Kennispunt Twente legt deze databank aan en onderhoudt deze. De databank wordt in 2020 verder uitgebreid en gebruikt.

Het duiden van maatschappelijke ontwikkelingen in de vorm van adviseren blijft een kerntaak in eigen beheer. Het ontwikkelen van nieuwe producten in antwoord op nieuwe beleidsopgaven geschiedt in samenspraak met kennisinstituten en gespecialiseerde bureaus.

We bouwen de data science activiteiten uit voor Regio Twente en gemeenten uit in een breed Twents centrum, DSKPT. Dit in de vorm van geavanceerde analyses en voorspellingen uitvoeren en expertise en data uitwisseling faciliteren en coördineren.

Indicatoren	Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1. Opdrachtgevers beoordelen de kwaliteit en relevantie voor besluitvorming van de producten van Kennispunt Twente positief Klanttevredenheid	7,5	≥7,5
2. Het aantal lopende projecten in een jaar met twee of meer opdrachtgevers groeit en het aantal coalities waarin Kennispunt Twente als partner samenwerkt groeit	12 projecten en 8 coalities	15 projecten en 10 coalities
3. Het aantal uitgevoerde datascience projecten	5	15

Overzicht van baten en lasten

Kennispunt Twente bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Kennispunt Twente	2.104.946	2.104.946	0
Gemeentelijke bijdrage	2.104.946	2.104.946	0

10.4 Milieu, Duurzaamheid en Afval

Verantwoordelijkheid van Besluitvorming in Programmamanager	Portefeuillehouders overleg Milieu, Duurzaamheid en Afval Colleges van B & W drs. S.L. van der Steen
--	---

Inleiding

De samenwerking op gebied van Milieu Afval en Duurzaamheid zal zich in 2020 concentreren op twee hoofdthema's: Energie en Circulaire economie.

- De Regionale Energie Strategie vormt een onderdeel van het klimaatakkoord, met de speerpunten elektriciteitsopwek en de gebouwde omgeving. Aanhangende beleidsterreinen zijn de alliantie NEO (Nieuwe Energie Overijssel) en de andere thema's van het Klimaatakkoord.
- De Transitieagenda Circulaire Economie, waarbij aansluiting is bij de transitieagenda van de provincie en de Regio Deal Twente: Groen technologisch topcluster.

Speerpunten

- Regionale Energie Strategie
- Transitieagenda Circulaire Economie

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Bestuursopdracht MDA 2019	PHO MDA/gemeenten	2016
Rapport Naar Afvalloos Twente 2030	PHO MDA/gemeenten	2013
Regionale Energie Strategie Twente	Twentse gemeenten/waterschappen /provincie	2019
Agenda voor Twente	Twentse gemeenten/Twente Board	2017

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

Streven naar:

- een energieneutraal Twente in 2050;
- een afvalloze regio in 2030;
- ontwikkeling naar een (Twentse) circulaire economie.

Hoe gaan we dit doen?

De basis van de samenwerking is de bestuursopdracht MDA 2019. Door samen te werken kunnen gemeenten meer efficiëntie en effectiviteit behalen. Door de samenwerking streven we naar het verkrijgen van subsidies en brengen we regionale focus aan.

We initiëren initiatieven op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie. Dit omhelst coördinerende werkzaamheden in het kader van de Regionale Energie Strategie Twente, organiseren van workshops, ondersteunende werkzaamheden in het kader van circulaire Economie, Afvalloos Twente, e.d.

In 2019 gaan we de gezamenlijk bepalen hoe we de MDA-samenwerking meerjarig willen positioneren. In 2020 starten we met de uitvoering hiervan

Indicatoren	Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1. Organiseren AO's Afval en Milieu en duurzaamheid	8	12
2. Organiseren PHO Milieu, Duurzaamheid en Afval	5	5
3. Organiseren van een afvalsymposium	1	1
4. Uitwerking Regionale Energie Strategie Twente	1	1

Overzicht van baten en lasten

Milieu, Duurzaamheid en Afval bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Milieu, Duurzaamheid en Afval	85.000	85.000	0
Gemeentelijke bijdrage	85.000	85.000	0

10.5 Twentse Kracht

**Verantwoordelijkheid van
Besluitvorming in
Programmamanager**

**Kring van gemeentesecretarissen
Dagelijks bestuur/ Colleges van B & W
G. Huijs**

Inleiding

Er is meer inzicht in interne arbeidsmobiliteit. Er zullen meer klussen en projecten over en weer worden ingevuld in de interne arbeidsmarkt. Arbeidsmarktcommunicatie is verder opgepakt en de positie van de Twentse Overheid is verstevigd. Er is meer naamsbekendheid en het imago als aantrekkelijke werkgever is verbeterd (ook buiten de regio). Er is meer module gewijs onderwijs via grote Twentse onderwijsinstellingen: Universiteit Twente, Saxion en ROC Twente.

Speerpunten

Een belangrijk speerpunt is dat, in samenwerking met de deelnemende organisaties, een helder meerjarenplan is opgesteld en alle activiteiten die worden ondernomen, hieraan worden afgemeten: het past bij de doelstelling en doorontwikkeling die we voor ogen hebben.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Voorstel op- en inrichting Platform Werken voor de Twentse Overheid	Kring van gemeentesecretarissen	29 oktober 2014
Evaluatie Twentse Kracht	Kring van gemeentesecretarissen en Regiegroep	27 oktober 2016
Notitie Doorontwikkeling Twentse Kracht	Kring van gemeentesecretarissen en Regiegroep	30 januari 2018

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

We richten ons op een interne Twentse arbeidsmarkt, zonder belemmeringen voor de betrokken overheden en medewerkers, met oog voor de opgaven van de Twentse overheden. De inzetbaarheid, mobiliteit en ontwikkelmogelijkheden zijn daarbij maximaal en dragen bij aan aantrekkelijk werkgeverschap van Twentse overheden. Het platform is ontstaan vanuit de wens en noodzaak om in regionaal verband arbeidsmobiliteit, flexibele en duurzame inzetbaarheid, ontwikkeling en aantrekkelijk werkgeverschap op te pakken. De samenwerking in het platform Twentse Kracht legt het accent op het beperken van kwetsbaarheid, kwaliteit, benutten van kansen en kostenbesparing en met ruimte voor verschillen in mate, schaal en aansluitsnelheid. Deze accenten staan voor samenwerking, met het doel om gemeenschappelijkheid, verbinding en identiteit te borgen

Hoe gaan we dit doen?

Vacature uitwisseling

Het platform Twentse Kracht biedt de deelnemende organisaties de gelegenheid op de site www.twentsekracht.com haar vacatures, klussen en projecten aan de samenwerkende organisaties kenbaar te maken. Dit draagt bij aan interne mobiliteit en helpt onderling taakstellingen te vervullen.

Twentse School

De Twentse school biedt, in nauwe samenwerking met de deelnemende organisaties, trainingen en workshops aan. Trainingen die direct bijdragen aan mobiliteit en flexibele en duurzame inzetbaarheid én trainingen gericht op de professionele en werkinhoudelijke ontwikkeling.

Regionale mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten

Het platform Twentse Kracht faciliteert mobiliteits- en ontwikkeling bevorderende activiteiten. Deze activiteiten worden jaarlijks afgestemd op de behoeften van de deelnemende organisaties.

Trainees 2017-2019

Twentse Kracht werkt steeds nauwer samen met de trainees; zij vormen een onderdeel van onze nieuwsbrief en zij voeren regelmatig 'flying trainee' opdrachten voor ons uit.

Loopbaan coaching

Er ligt een voorstel om loopbaan coaching als officieel onderdeel toe te voegen als dienstverlening vanuit het platform. Het streven is dit in 2019 te realiseren.

Indicatoren		Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1.	Deelnemers Twentse School	1.968	2.000
2.	Leden nieuwsbrief	633	750
3.	Bezoekers website	297.450	315.000
4.	Aangeboden klussen/projecten	20	50

Overzicht van baten en lasten

Twentse Kracht bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Twentse kracht en Traineeship	988.404	988.404	0
Gemeentelijke bijdrage	988.404	988.404	0

10.6 IT-Platform

**Verantwoordelijkheid van
Besluitvorming in
Programmamanager**

**Kring van gemeentesecretarissen
Dagelijks bestuur/ Colleges van B & W
R. Graziano**

Inleiding

Er komen steeds meer complexe ontwikkelingen op het gebied van IT op gemeenten af, waarbij VNG realisatie onder de vlag van 'samen organiseren' gemeenten oproept om in goede samenwerking de uitdagingen gestandaardiseerd te realiseren. Via het landelijke fonds GGU (Gezamenlijke Gemeentelijk Uitvoering) worden ontwikkelingen opgepakt op het vlak van een gezamenlijke infrastructuur (GGI) en modernisering van gemeentelijke ICT systemen (Common Ground).

Speerpunten

We hebben in Twente op het gebied van IT Samenwerking al vele jaren een goed functionerend (glasvezel) netwerk waar alle Twentse overheden op aangesloten zijn. Hierdoor kunnen we tegelijkertijd, versneld en tegen lagere kosten (dan de som van alle individuele kosten) op de landelijke infrastructuur aansluiten. Ditzelfde geldt voor koppeling van de diverse 'cloud oplossingen' van gemeentelijke leveranciers. Door dit in samenwerking te realiseren, wordt tevens de kwetsbaarheid verlaagd en is voor VNG realisatie de regio Twente ook landelijk één van de vooruitstrevende regio's. Dit leidt tot aanvullende ondersteuning om als pilot te kunnen dienen voor andere regio's. We blijven ook nadrukkelijk de samenwerking met VNG realisatie opzoeken, zodat de Twentse overheden goed kunnen aansluiten op de landelijke voorzieningen en tegen lagere kosten dan een individuele gemeente.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
SSNT Uitvoeringsagenda 2018, een veranderagenda: omvorming programma naar uitvoering via Twentse Kracht, IT-platform Twente en Platform directeuren en hoofden bedrijfsvoering Twente	Kring van gemeentesecretarissen	30 mei 2018

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

Het IT platform Twente past in de doelstelling van een bredere regionale samenwerking op het gebied van de bedrijfsvoering, om hoge kwaliteit van dienstverlening te kunnen blijven realiseren tegen lagere kosten en verminderde kwetsbaarheid. Doel van het platform is dat de diverse gezamenlijke regionale IT voorzieningen van alle aangesloten organisaties op praktische en daadkrachtige wijze worden ondersteund, voor en door medewerkers van aangesloten organisaties. In het IT platform zijn gezamenlijke producten, diensten en thema's op het vlak van informatisering & automatisering (I&A) ondergebracht.

Hoe gaan we dit doen?

Het platform voert regie over de diverse gezamenlijke regionale IT voorzieningen van alle aangesloten organisaties. Voorbeelden van deze voorzieningen zijn de ontwikkel- en beheeractiviteiten voor de landelijke digikoppeling, een zgn. TwenteCloud, govroom (veilig wifi), architectuurprincipes en een gezamenlijke Twentse infrastructuur waarop alle deelnemende organisaties zijn aangesloten. Deze infrastructuur wordt aangesloten op de landelijke IT voorzieningen, zoals GGI en 'Common Ground', welke de komende jaren beschikbaar komen. We werken daarbij samen met VNG realisatie, waardoor we relevante thema's kunnen oppakken met de landelijk ontwikkelde en beschikbaar gestelde kennis en producten. We laten onze regionale IT samenwerking, met onze producten en diensten, hierdoor goed aansluiten op de landelijke/VNG ontwikkelingen ten aanzien van 'Samen Organiseren'.

Indicatoren	Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1. Hoofdovereenkomst van de samenwerking tussen Regio Twente en de Twentse overheden, alsmede de DVO's, bijbehorende SLA's en verwerkersovereenkomsten t.b.v. de onderliggende producten en diensten	Op te stellen	Getekende overeenkomsten

2.	Financiën t.a.v. bemensing en werkbudget IT Platform Twente. Gebaseerd op ambities/roadmap komende jaren	Bekostiging IT Platform vastgesteld voor 2018 en 2019	Vastgestelde begroting 2020-2024
3.	Roadmap gericht op regionale ambities en landelijke IT ontwikkelingen (VNG Realisatie)	Onderzoek- en ontwerpfase	Roadmap 2020-2024 en koppeling met landelijke infra en voorzieningen gerealiseerd
4.	Govroam (veilige wifi), landelijk georganiseerd	Contracten getekend	Alle samenwerkende organisaties operationeel met Govroam

Overzicht van baten en lasten

IT-Platform bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
IT-Platform	395.431	395.431	0
Gemeentelijke bijdrage	395.431	395.431	0

10.7 Salarisadministratie

Verantwoordelijkheid van en besluitvorming in
Programmamanager

Via DVO tussen Dagelijks bestuur Regio Twente en Colleges van B&W en dagelijks bestuur van VRT
G. Huijs

Inleiding

Het besluit 'Gezamenlijke salarisadministratie', genomen door het voormalige algemeen bestuur (regioraad) 3 juli 2013, vormde de afgelopen jaren de basis voor samenwerking. De gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo zijn onder deze regeling in de eerste helft van 2016 gestopt met de deelname aan de gezamenlijke salarisadministratie bij Regio Twente. In 2019 heeft vervolgens de VRT gekozen voor een verdergaande verzelfstandiging. De personeelsadministratie en de salarisadministratie worden niet langer voor de VRT vormgegeven.

Speerpunten

Wij streven naar een foutloze en kwalitatief hoogwaardige salarisadministratie. Voor een efficiënte bedrijfsvoering met juiste en volledige brongegevens, automatiseren en digitaliseren wij zoveel mogelijk HR processen. Hierbij zijn wij professioneel partner voor de managementteams en P&O. Wij adviseren over fiscale wetgeving en financiën op HR gebied.

Regio Twente maakt een kwaliteitsslag op het terrein van salaris en e-hrm. Meer digitaliseren, betekent minder kwetsbaar, meer kwaliteit en efficiency van werkzaamheden, door een verdergaande invoering van e-hrm. Voorwaarde is wel dat er één manier van werken is voor de verschillende gemeenten.

Kaderstellende beleidsnota's

Beleidsnota	Vastgesteld door	Datum vaststelling
Besluit 'Gezamenlijke salarisadministratie'	Algemeen bestuur	Besluit 2019

Werkzaamheden

Wat willen we bereiken?

- Samensmelting van salarisadministratie en e-hrm is gerealiseerd conform besluit 2019;
- Gestructureerde samenwerking wordt verder vormgegeven en gecontinueerd;
- Coalitie wordt vormgegeven o.a. middels samenwerkingsafspraken (naar voorbeeld Twentse Kracht);
- Verdergaande inrichting e-hrm, meer concreet verder vormgeven van workflows binnen youforce;
- Gemeenten werken samen en gedragen zich niet als klanten.

Hoe gaan we dit doen?

- Besluit 2019 omzetten naar een plan van aanpak

Indicatoren	Huidig niveau 2018	Ambitie niveau 2020
1. Juist, tijdig en volledig betalen van salarissen en eventueel andere vergoedingen.	Goed	Goed
2. Informeren en adviseren over kwesties die verband houden met salaris technische of daaraan gerelateerde aspecten.	Goed	Goed
3. Workflows uniform ingericht en op basis van selfservice	Matig	Goed

Overzicht van baten en lasten

Salarisadministratie bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Salarisadministratie	123.342	123.342	0
Gemeentelijke bijdrage	123.342	123.342	0

10.8 Toezicht en kwaliteit

Zie voor beleidsinhoudelijke toelichting het [beleidsprogramma OZJT](#).

Overzicht van baten en lasten

Toezicht en Kwaliteit bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Toezicht en kwaliteit	94.236	94.236	0
Gemeentelijke bijdrage	94.236	94.236	0

10.9 Mobiliteitslab

Zie voor beleidsinhoudelijke toelichting het [beleidsprogramma OZJT](#).

Overzicht van baten en lasten

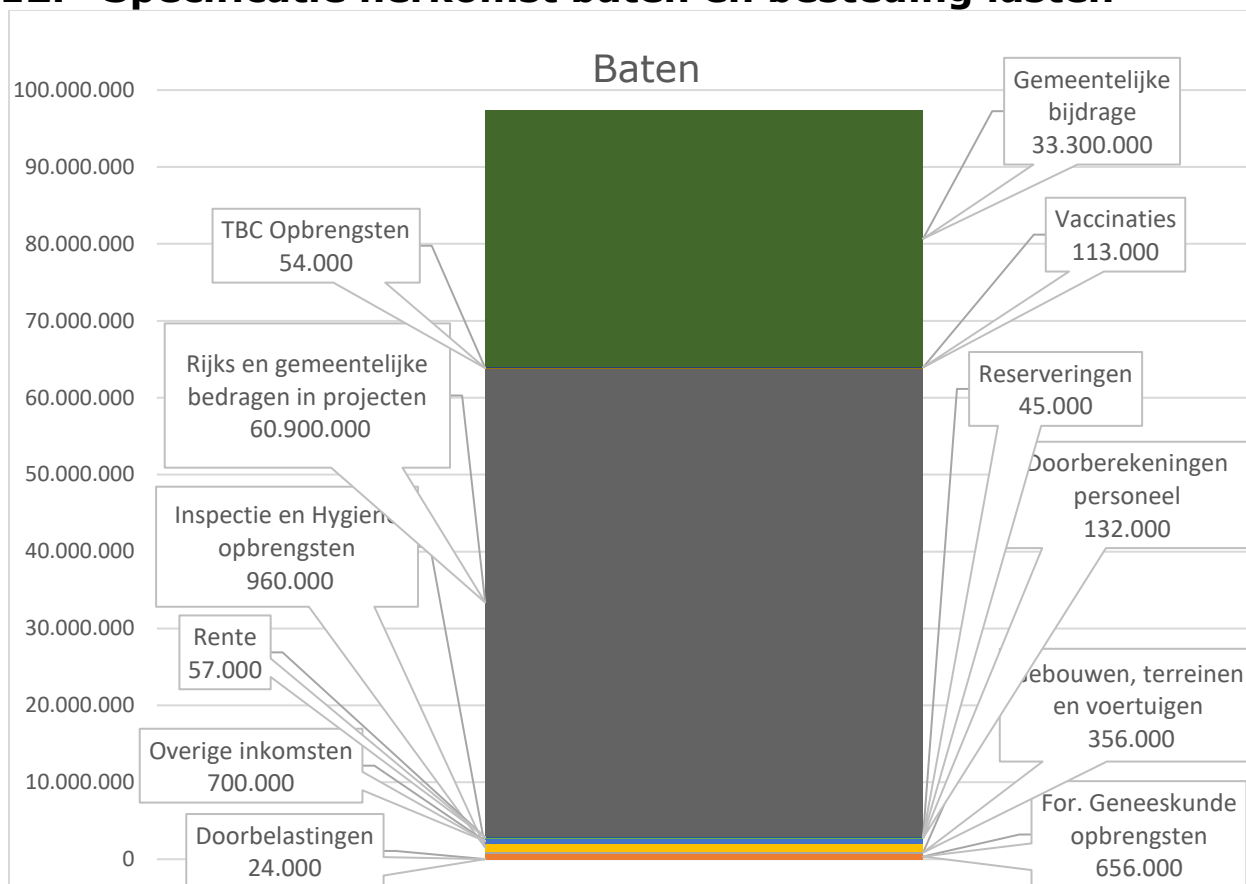
Mobiliteitslab bedragen in €	Baten	Lasten	Saldo
Mobiliteitslab	174.811	174.811	0
Gemeentelijke bijdrage	174.811	174.811	0

11. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

			2020		
Omschrijving bedragen in €		Taakveld	Lasten	Baten	Gem. bijdrage
Bestuur & Ondersteuning	0.5	Treasury	€ 57.425	€ 57.425	€ 0
Gemeentelijke bijdrage			€ 0	€ 33.343.027	€ 33.343.027
Totaal			€ 57.425	€ 33.400.452	€ 33.343.027

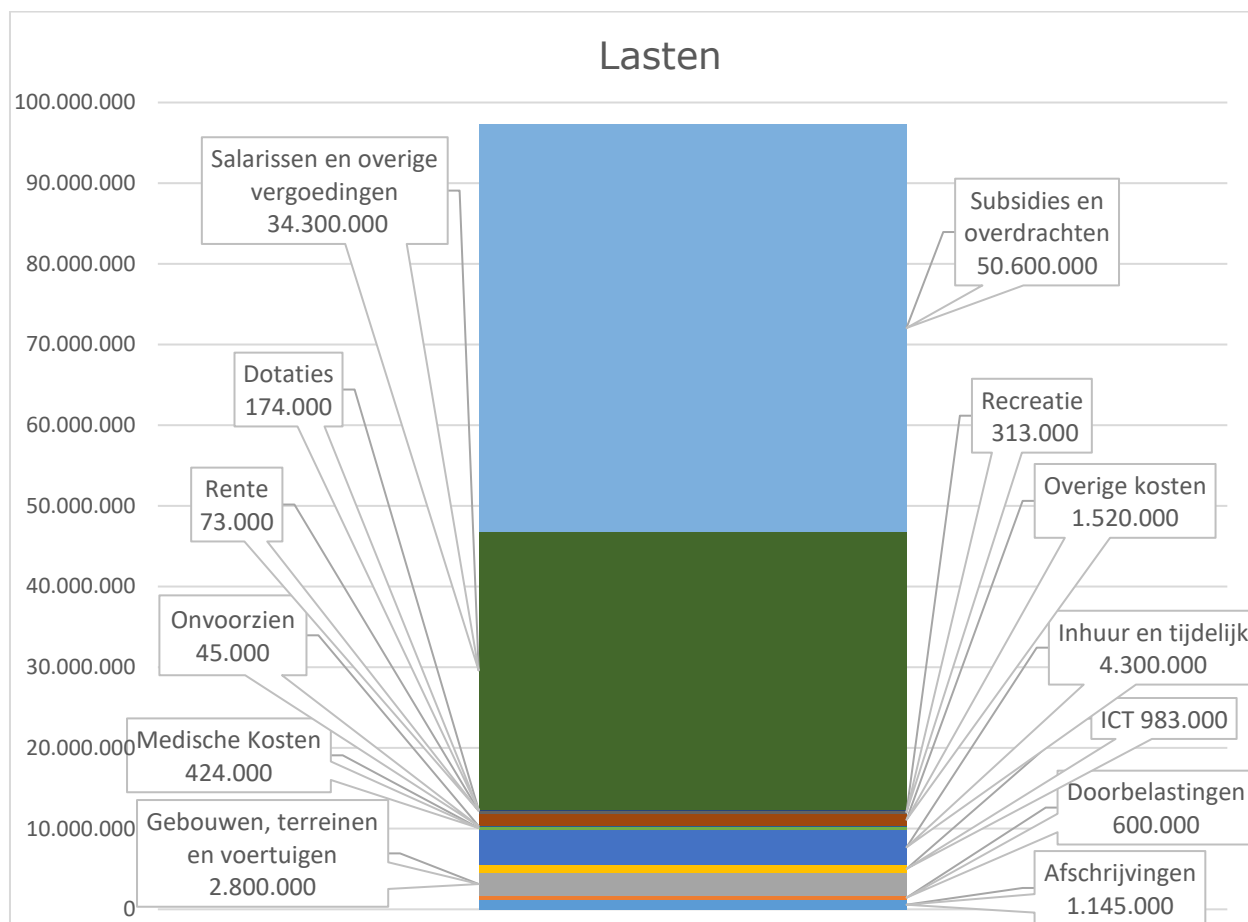
Tabel 3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

12. Specificatie herkomst baten en besteding lasten

Figuur 1 Specificatie herkomst van de baten

Baten	Bedragen in €
Doorbelastingen	24.402
Forensische Geneeskunde opbrengsten	656.108
Gebouwen, terreinen en voertuigen	355.876
Inspectie en Hygiëne opbrengsten	959.733
Overige inkomsten	699.768
Personeel	131.942
Rente	57.425
Reserveringen	45.000
Rijks- en gemeentelijke bijdragen in projecten	60.896.573
TBC opbrengsten	53.740
Vaccinatie opbrengsten	113.302
Gemeentelijke bijdrage	33.343.027
Totaal	97.336.896

Figuur 2 Specificatie besteding lasten

Lasten	Bedragen in €
Afschrijvingen	1.145.221
Doorbelastingen	600.156
Gebouwen, terreinen en voertuigen	2.779.637
ICT	982.729
Inhuur en tijdelijk	4.357.093
Medische kosten	424.312
Onvoorzien	45.000
Overige kosten	1.520.990
Recreatie	313.423
Rente	73.263
Reserveringen	174.040
Salarissen en overige vergoedingen	34.357.758
Subsidies en overdrachten	50.563.272
Totaal	97.336.896

13. Paragrafen

De programmabegroting bevat de volgende paragrafen:

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Onderhoud kapitaalgoederen
3. Bedrijfsvoering
4. Verbonden partijen
5. Financiering

Evenals in voorgaande jaren stelt het algemeen bestuur voor het begrotingsjaar 2020 kaders vast om zijn controlerende kaderstellende taak en het budgetrecht uit te kunnen voeren. Deze paragrafen vormen gezamenlijk dat instrument. Ze geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote financiële gevolgen hebben en daardoor de realisatie van de programma's beïnvloeden.

13.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Kader risicomanagement en reserves en voorzieningen

In de nota "[Nota van risicomanagement tot reserves en voorzieningen](#)" is het beleid van Regio Twente voor risicomanagement, weerstandsvermogen en reserve vorming opgenomen. De effecten van deze nota zijn uitgewerkt in deze paragraaf.

Weerstandsvermogen

Berekening ratio weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen te berekenen, dient de beschikbare weerstandscapaciteit afgezet te worden tegen de benodigde weerstandscapaciteit. Als we dit doen, dan komen we uit op een ratio van **0,7**. De ratio bevindt zich hiermee onder de door het algemeen bestuur vastgestelde wenselijke bandbreedte van 0,8 – 1,0. Dit ontstaat door toename van verwachte risico's en een afname in weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit is afgenomen omdat er in het boekjaar 2018 aanspraak is gedaan op de reserves, om de opgetreden risico's te dekken. Voor het onderdeel OZJT zijn ook voor het jaar 2020 risico's geïnventariseerd, maar er staat op dit moment geen weerstandscapaciteit tegenover. Bij de onderstaande berekening is nog geen rekening gehouden met de resultaat bestemming van 2018. Aangezien de ratio onder de norm zit betekent het dat positieve saldi in de jaarrekeningen dienen te worden toegevoegd aan het eigen vermogen totdat de afgesproken norm is bereikt.

Ratio Weerstandsvermogen Regio Twente	
Beschikbare weerstandscapaciteit (A)	€ 3.074.238
Benodigde weerstandscapaciteit (B)	€ 4.347.351
Ratio weerstandsvermogen (A/B)	0,7

Tabel 4 Ratio Weerstandsvermogen

Beschikbare weerstandscapaciteit (A)

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 2,3 mln. en bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Bij veel overheidsorganisaties is sprake van 'beklemde' bestemmingsreserves. Deze worden gecorrigeerd op de weerstandscapaciteit. Als 'beklemde' reserves niet als beschikbare weerstandscapaciteit worden gezien is dit van invloed op de weerstandsratio. Bij Regio Twente zijn enkele bestemmingsreserves als 'beklemd' geoormerkt. Deze bestemmingsreserves worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Ook de reserves in het kader van Coalition the Willing activiteiten worden niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Hieronder treft u overzicht van alle reserves en wordt inzichtelijk gemaakt welke reserves onderdeel vormen van de beschikbare weerstandscapaciteit. De bestemmingsreserve Modernisering Twentehuis is niet opgenomen in onderstaand overzicht aangezien deze per 31-12-2018 niet is ingesteld. Naar verwachting wordt deze reserve in de loop van 2019 ingesteld door het algemeen bestuur en bevat deze qua omvang per boekjaar 2020 € 0,7 mln. aan weerstandscapaciteit. Hiermee komt de verwachte totale weerstandscapaciteit voor 2020 uit op **ca. € 3 mln.**

Omschrijving	Saldo per 31-12-2018	Maakt onderdeel uit van weerstandscapaciteit
Algemene reserve Regio Twente	116.807	Ja
Bestemmingsreserve aandelen Twence BV	88.446	Nee, Beklemd
Resultaat AVT/IPT	575.892	Nee, Beklemd
Totaal Algemene Reserves	781.145	
Egalisatiereserve ICT	86.201	Ja
Reserve innovatieve bedrijfsvoering	-	Ja
Reserve Bedrijfsvoering (VRT)	-	Ja
Reserve Bedrijfsvoering	128.270	Ja
Totaal reserves domein Bedrijfsvoering	214.471	
Egalisatiereserve Leefomgeving	220.331	Ja
Egalisatiereserve parkeergelden	-	Ja
Reserve groot onderhoud Hulsbeek	119.204	Nee, beklemd
Reserve groot onderhoud Rutbeek	196.996	Nee, beklemd
Reserve groot onderhoud Lageveld	16.649	Nee, beklemd
Reserve groot onderhoud Arboretum	-	Nee, beklemd
Reserve groot onderhoud Fietspaden	22.811	Nee, beklemd
Reserve Routenetwerken	-	Nee, beklemd
Reserve vervanging en vernieuwing	419.501	Nee, beklemd
Reserve werkplaats HB	83.743	Nee, beklemd
Reserve stimulering Recreatie & Toerisme	216.415	Ja
Provinciale reserve recreatieve voorzieningen	794.674	Nee, beklemd
Reserve Monitoring Recreatie & Toerisme	-	Ja
Reserve herplaatsing personeel	5.664	Ja
Reserve Milieu projecten	60.073	Ja
Totaal reserves domein Leefomgeving	2.156.060	
Egalisatiereserve Gezondheid	478.839	Ja
Egalisatiereserve SOA Poli	121.963	Ja
Egalisatiereserve MOA/PGA	180.738	Ja
Reserve projecten	254.064	Ja
Reserve tarieftaken	327.000	Ja
Totaal reserves domein Gezondheid	1.362.603	
Egalisatiereserve OZJT	-	Ja
Totaal reserve OZJT	-	
Egalisatiereserve Veilig Thuis Twente	173.023	Ja
Totaal reserve Veilig Thuis Twente	173.023	
Reserve salarisadministratie Netwerkstad	30.298	Nee, beklemd
Reserve Kennispunt Twente	472.211	Nee, beklemd
Reserve Netwerkstad	365.097	Nee, beklemd
Totaal reserves Coalition of the willing	867.607	
Totaal reserves	5.554.909	

Tabel 5 Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit

Samengevat komt het totaal aan beschikbare weerstandscapaciteit (niet zijnde beklemd) neer op:

Domein	Weerstandscapaciteit
Algemene reserve	€ 116.807
Egalisatie reserve Modernisering Twentehuis	€ 704.851
Egalisatie reserve Gezondheid	€ 1.362.603
Egalisatie reserve Bedrijfsvoering	€ 214.471
Egalisatie reserve Leefomgeving	€ 502.483
Egalisatiereserve OZJT	€ -
Egalisatiereserve Veilig Thuis Twente	€ 173.023
Totaal	€ 3.074.238

Benodigde weerstandscapaciteit (B)

De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt in totaal € 4,3 mln. en wordt bepaald door het inventariseren van risico's. Hieronder treft u een specificatie van de door Regio Twente geïnventariseerde risico's inclusief kans bepaling en financieel gevolg (impact). De kans impact analyse geldt conform de ["Nota van risicomanagement tot reserves en voorzieningen"](#) niet voor investeringen.

Omschrijving risico	Risicowaarde (Kans X Impact)	Kans	Impact
Algemene reserve			
Human Resources: Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
ICT infrastructuur en informatieveiligheid: Het risico op productieverlies door onvoldoende werkende ICT infrastructuur	€ 245.000	Waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
ICT infrastructuur en informatieveiligheid: Het risico op het optreden van een datalek (informatie-beveiliging), hack e.d.	€ 245.000	Waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Debiteurenrisico	€ -	Onwaarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op juridische procedures en aansprakelijkheid, bezwaarschriften, fraude e.d.	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op inefficiënt gebruik Twentehuis	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Totaal	€ 670.000		
Egalisatie reserve Modernisering Twentehuis			
Afwaardering activa m.b.t. verbouw twentehuis i.v.m. aflopen contract (risico kan pas per maart 2023 optreden)	€ 704.851	Is wel eens voorgekomen	> € 500.000
Totaal	€ 704.851		
Egalisatie reserve Gezondheid			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim langdurig)	€ 315.000	Zeër waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op extra personele investeringen door publieke gezondheid asielzoekers	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Opvangen van artsentekort, waaronder extra opleiden andere disciplines	€ 135.000	Zeër waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Toenemende kosten generatiepact	€ 135.000	Zeër waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op productieverlies door onvoldoende werkende ICT infrastructuur	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op het optreden van een datalek (informatie-beveiliging)	€ -	Zeër waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Vertraging oplevering Digitaal Dossier JGZ (GGiD)	€ 224.000		
Investerings in het nieuwe Digitaal Dossier JGZ (GGiD)	€ 106.000		
Project Personen met verward gedrag conform besluit BC PG (april 2018)	€ 70.000		
Het risico op wegvallen project opbrengsten en opbrengsten tarief taken	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op wegvallen opbrengsten SOA poli	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Totaal	€ 1.360.000		
Egalisatie reserve Bedrijfsvoering			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim langdurig)	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het Risico op lagere vergoeding Agende van/voor Twente dan gemaakte kosten	€ 135.000	Zeër waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het Risico op lagere vergoeding ondersteuningsorganisatie Regiodeal dan gemaakte kosten	€ 35.000	Zeër onwaarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het Risico op verandering in wet- en regelgeving	€ 52.500	Waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het Risico op onvoldoende bekostiging/vergoeding ondersteuning coalitie taken	€ 45.000	Onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op onvoldoende bekostiging/vergoeding levering diensten aan externe partijen	€ 245.000	Waarschijnlijk	€ 200.000 <> € 500.000
Het risico op aanbestedingsprocedure Bedrijfsvoering	€ 105.000	Waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Investerings applicaties	€ 50.000		
Totaal	€ 772.500		
Egalisatie reserve Leefomgeving			
Sociaal Economisch Sterk Twente			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op wegvallen van dekking t.b.v. inzet voor Coalitions of the Willing	€ 45.000	Onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op wegvallen van dekking t.b.v. inzet voor het basis taken pakket	€ -	Zeër onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Recreatieve voorzieningen			
Het risico dat meer kosten worden gemaakt door inhuur van gespecialiseerde bedrijven i.p.v. vrijwilligers	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Onderhoudswerkzaamheden door vrijwilligers	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op verminderde inkomsten door derving erfpacht-exploitatierechten (huren)	€ 26.250	Waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op verminderde inkomsten uit evenementen	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op verminderde inkomsten uit parkeergelden agv weer	€ -	Zeër onwaarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op verminderde inkomsten uit parkeergelden waterziektes	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op stormschade houtopstand recreatieparken	€ 33.750	Zeër waarschijnlijk	€ 25.000 <> € 50.000
Het risico op vandalisme (o.a. inbraak)	€ -	Zeër onwaarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Totaal	€ 307.500		
Egalisatiereserve OZJT			
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 67.500	Zeër waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat er juridische procedures worden gestart naar aanleiding van contractmanagement	€ 67.500	Zeër waarschijnlijk	€ 50.000 <> € 100.000
Totaal	€ 172.500		
Egalisatiereserve Veilig Thuis Twente			
Het risico dat er sprake is van langdurig ziekteverzuim.	€ 135.000	Zeër waarschijnlijk	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico dat voldaan moet worden aan niet verzekerde verplichtingen (bijv. WW en ziekteverzuim)	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico dat niet begrote kosten gemaakt moeten worden door krapte op de arbeidsmarkt	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Fluctuaties in aantallen meldingen en adviesvragen	€ 75.000	Is wel eens voorgekomen	€ 100.000 <> € 200.000
Het risico op juridische procedures en aansprakelijkheid, bezwaarschriften, fraude etc.	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Het risico op het optreden van een datalek	€ 37.500	Is wel eens voorgekomen	€ 50.000 <> € 100.000
Totaal	€ 360.000		
Totaal omvang risico's	€ 4.347.351		

Tabel 6 Samenvattend overzicht geïnventariseerde risico's.

Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit

Domein	Risicowaarde (Kans X Impact)	Weerstands- capaciteit per 31-12-2018	Over- /onderdekking
Algemene reserve	€ 670.000	€ 116.807	€ 553.193-
Egalisatie reserve Modernisering Twentehuis	€ 704.851	€ 704.851	€ -
Egalisatie reserve Gezondheid	€ 1.360.000	€ 1.362.603	€ 2.603
Egalisatie reserve Bedrijfsvoering	€ 772.500	€ 214.471	€ 558.029-
Egalisatie reserve Leefomgeving	€ 307.500	€ 502.483	€ 194.983
Egalisatiereserve OZJT	€ 172.500	€ -	€ 172.500-
Egalisatiereserve Veilig Thuis Twente	€ 360.000	€ 173.023	€ 186.977-
Totaal	€ 4.347.351	€ 3.074.238	€ 1.273.113-

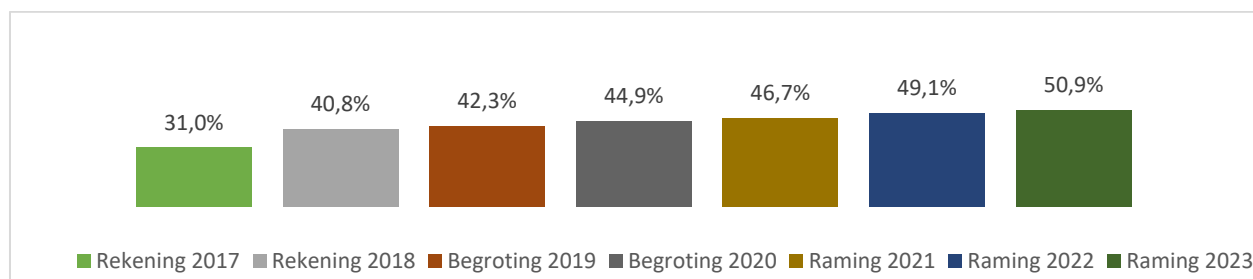
Tabel 7 Samenvattend overzicht beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit

Financiële Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing ook een set aan verplichte financiële kengetallen wordt opgenomen.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Regio Twente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht baten en lasten. Met het kengetal solvabiliteit wordt beoordeeld in hoeverre het bezit op de linkerzijde van de balans schuldenvrij is.

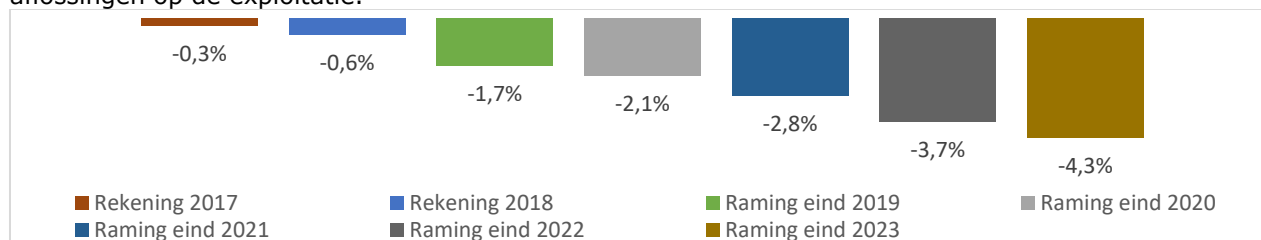

Figuur 3 Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt erg beïnvloed door de voorfinanciering in het kader van de Agenda van Twente. Tot en met boekjaar 2016 was er sprake van voorfinanciering uit de middelen van Regio Twente waardoor er negatief eigen vermogen was opgenomen op de balans. Dit negatieve eigen vermogen beïnvloedde negatief de solvabiliteitsratio. In boekjaren 2017 en 2018 heeft de Agenda van Twente fors positief resultaat behaald, waardoor het negatieve eigen vermogen is ingelopen en nu zelfs positief bijdraagt aan de solvabiliteitsratio. Dit geeft een vertekend beeld van de ratio aangezien uit de positieve resultaten van Agenda van Twente, de komende jaren niet uit de balans blijken de verplichten dienen te worden voldaan. Door het eigen vermogen te corrigeren voor de Agenda van Twente ontstaat een realistischer beeld van de solvabiliteit. De gecorrigeerde solvabiliteitsratio komt dan voor de jaren 2020 – 2023 gemiddeld uit op **ca. 30%**. De solvabiliteit van Regio Twente scoort volgens de VNG normen 'voldoende' (>20%).

Netto schuldquote

De netto schuld quote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Regio Twente ten opzichte van de totale baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

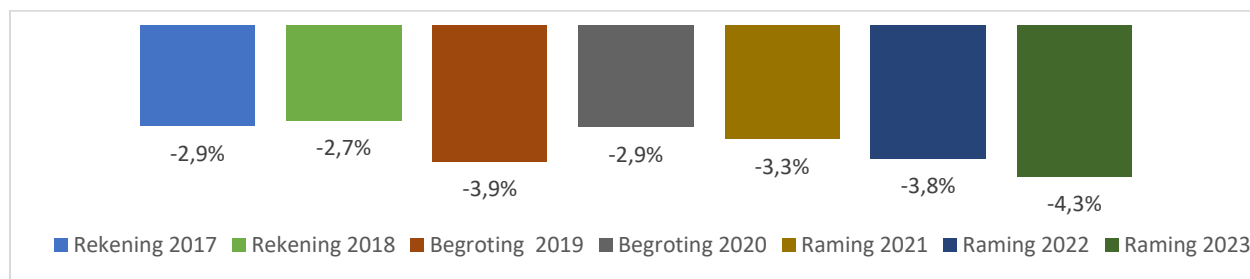

Figuur 4 Netto Schuldquote

De netto schuldquote van Regio Twente laat zien dat de druk van rentelasten en de aflossingen op de exploitatie laag is.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor uitgeleend geld

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen en omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend, is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa (cf. art. 36 BBV lid b, c, d, e en f) ook alle verstrekte leningen aan verbonden partijen en andere verstrekte leningen worden opgenomen.

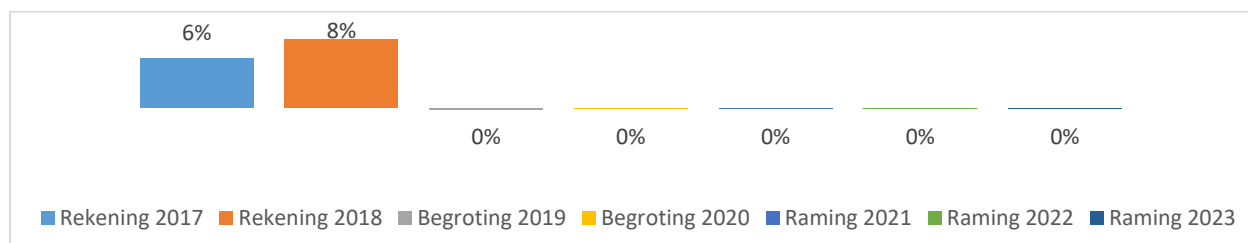

Figuur 5 Netto Schuldquote Gecorrigeerd

De netto schuldquote is nu gecorrigeerd voor uitgeleend geld aan verbonden partijen en de verstrekte hypothecaire leningen aan personeel. De netto schuldquote inclusief uitgeleend geld laat zien dat de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie nog steeds laag is.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte Regio Twente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten en structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Figuur 6 Structurele exploitatieruimte

Bovenstaand figuur laat zien dat de structurele exploitatieruimte nihil is. Hieruit blijkt dat meerjarig de structurele lasten gedekt worden door de structurele baten, of door onttrekkingen uit reserves.

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen

De ratio's dienen altijd in samenhang te worden gezien om de financiële positie te beoordelen. Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen, dan constateren we voor Regio Twente een stabiele financiële positie voor de komende jaren. De ratio structurele exploitatie ruimte laat zien dat de baten en lasten structureel in evenwicht zijn. Mocht dit evenwicht tijdelijk verstoord raken, dan kan het eigen vermogen dit incidenteel opvangen.

13.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Regio Twente exploiteert de recreatieparken Het Hulsbeek, Het Rutbeek en Het Lageveld. Daarnaast onderhoudt Regio Twente de recreatieve Twentse fietspaden en de diverse routenetwerken voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Deze voorzieningen zijn gericht op zowel de inwoner van Twente als op de toerist. Met name het netwerk van de fietspaden en de kwalitatief hoog aangeschreven routesystemen in Twente vormen voor de toerist een belangrijk criterium om Twente te kiezen voor een (korte) vakantiebestemming (Regio Twente, 2017).

Als eigenaar en beheerder van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken, heeft Regio Twente een algemene zorgplicht om haar kapitaalgoederen adequaat te beheren en te onderhouden. In dit beheerplan wordt invulling gegeven aan de wijze van beheer en onderhoud van alle kapitaalgoederen van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken. Daarmee sluit Regio Twente aan bij de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna: BBV). Nog niet eerder is er voor deze kapitaalgoederen een beheerplan opgesteld. Daarom wordt er op basis van de huidige financiële situatie en de daarbij behorende beheerstrategieën c.q. kwaliteitsniveaus een richtlijn voor de komende jaren bepaald. Het BBV schrijft een beheertermijn voor van maximaal vijf jaar.

Recreatieparken

Recreatieve Voorzieningen beheert de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden) en bezit op een aantal bijbehorende bedrijfsgebouwen. Het gaat hierbij om beheercentra met bijbehorende schuren en loodsen. Tevens bezitten de parken allemaal meerdere toiletgebouwen. Daarnaast zijn op de parken nog een aantal panden in eigendom. Deze panden zijn veelal verhuurd. Tevens heeft Regio Twente een aantal dienstwoningen in eigendom, die worden verhuurd aan de beheerders van de parken. De boekwaarde van het in deze kapitaalgoederen geïnvesteerd vermogen staat aangegeven en gespecificeerd op de balans. Eventuele verschillen in de boekwaarde en de waarde in het economisch verkeer (zo die al bekend is) worden aangemerkt als stille reserve.

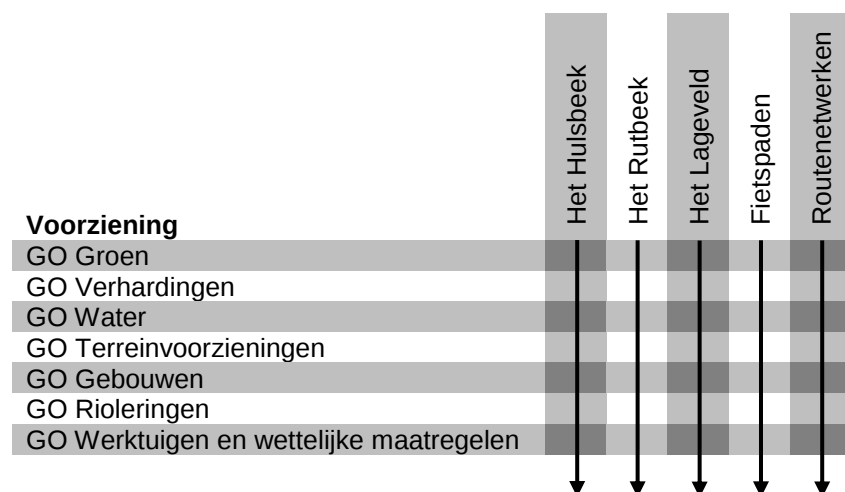
Beheerplan voor groot onderhoud

Groot en klein onderhoud houdt het object in goede, oorspronkelijke staat en is dus niet van invloed op de vooraf bepaalde gebruiksduur (afschrijvingstermijn) van het object. Volgens het BBV mogen kosten van onderhoud daarom niet worden geactiveerd; lasten van klein onderhoud dienen in het jaar van uitvoering in de exploitatie te worden opgenomen en lasten van groot onderhoud worden in een voorziening gebracht. Indien een kapitaalgoed is afgeschreven, is er geen sprake van groot onderhoud maar van vervangingsinvestering (Commissie BBV, 2017). In dit beheerplan wordt daarom alleen het groot onderhoud van kapitaalgoederen beschreven.

Dit beheerplan treedt in werking vanaf begrotingsjaar 2019 voor de duur van vijf jaar. In aansluiting op de bepalingen zoals genoemd in het BBV art. 12 lid 1, worden de kapitaalgoederen in navolgende categorieën uiteengezet in separate beheerplannen:

1. Groot onderhoud Groen;
2. Groot onderhoud Verhardingen;
3. Groot onderhoud Water;
4. Groot onderhoud Terreinvorzieningen;
5. Groot onderhoud Gebouwen;
6. Groot onderhoud Rioleringen;
7. Groot onderhoud Werktuigen en wettelijke maatregelen.

Het onderhoud van kapitaalgoederen van de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken, worden vanuit bovengenoemde categorieën in zeven voorzieningen ondergebracht. Vanwege het kleinschalige karakter van de kapitaalgoederen, worden deze zeven categorieën in separate paragrafen specifiek belicht. In onderstaande figuur wordt de relatie (symbolisch) tussen de recreatieparken, de fietspaden en de Routenetwerken en de verschillende voorzieningen weergegeven, waarin te zien is dat de voorzieningen onlosmakelijk met de recreatieparken, de fietspaden en Routenetwerken verbonden zijn.

Uit het beheerplan voortvloeiende financiële consequenties

Voorziening GO	Groen	Verhardingen	Water	Terrein- voorzieningen	Gebouwen	Rioleringen	Werktuigen en wettelijke maatregelen	Uitgaven per jaar
2019	€ 39.485	€ 20.407	€ 0	€ 45.289	€ 38.590	€ 2.049	€ 26.258	€ 172.078
2020	€ 12.800	€ 54.949	€ 0	€ 50.057	€ 17.241	€ 6.897	€ 62.028	€ 203.972
2021	€ 3.829	€ 44.734	€ 17.555	€ 55.333	€ 19.531	€ 0	€ 29.867	€ 170.849
2022	€ 12.176	€ 15.236	€ 12.023	€ 42.699	€ 18.244	€ 5.185	€ 45.076	€ 150.639
2023	€ 16.117	€ 17.673	€ 8.856	€ 21.767	€ 3.892	€ 2.106	€ 48.336	€ 118.747
Totaal	€ 84.407	€ 152.999	€ 38.434	€ 215.145	€ 97.498	€ 16.237	€ 211.565	€ 816.285
<i>Jaarlijkse dotatie</i>	€ 16.881	€ 30.600	€ 7.687	€ 43.029	€ 19.500	€ 3.247	€ 42.313	€ 163.257

Om het groot onderhoud voor de komende 5 jaren te bekostigen wordt jaarlijks een totaal bedrag van € 163.257 gestort in de hiervoor bestemde voorzieningen, de kosten worden hier rechtstreeks op in mindering gebracht. In de begroting 2020 worden dan de volgende bedragen toegevoegd aan de voorzieningen voor de bekostiging van het groot onderhoud.

13.3 Bedrijfsvoering

De beleidsinhoudelijke ambities en indicatoren voor Bedrijfsvoering zijn opgenomen [onder programma Bestuur & Ondersteuning](#).

13.4 Verbonden partijen

Deze paragraaf betreft derde rechtspersonen waarmee Regio Twente een bestuurlijke en financiële band heeft, door een participatie in een vennootschap of in stichtingen. We beperken ons hier tot die partijen waarin Regio Twente een **bestuurlijk én financieel** belang heeft. Met een bestuurlijk belang bedoelen we een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Een financieel belang houdt in dat Regio Twente middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op haar verhaald kunnen worden. Van een financieel belang is ook sprake als Regio Twente bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen.

Het bovenstaande impliceert dat er relaties met derde partijen bestaan die slechts een financieel of een bestuurlijk belang inhouden. Deze staan niet in deze paragraaf benoemd. Ook doet zich voor dat Regio Twente een instelling of stichting jaarlijks subsidie verstrekt en op één of andere wijze deelneemt aan het bestuur daarvan maar bij een faillissement juridisch niet aansprakelijk is. Een dergelijke rechtspersoon is geen verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financieel belang. Een voorbeeld hiervan is de Personeelsvereniging Regio Twente.

Beleidskader verbonden partijen

Het beleid van Regio Twente met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in het "[Beleidskader deelneming in of relatie met rechtspersonen](#)" die op 14 april 2014 is vastgesteld door het dagelijks bestuur. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Er is geen eensluidend antwoord te geven op de vraag of kan worden deelgenomen in een rechtspersoon of dat daarmee anderszins een relatie wordt aangegaan. Elk geval vraagt om een specifieke afweging. Wel kan als algemeen uitgangspunt worden aangegeven dat er vanuit de optiek van Regio Twente sprake moet zijn van een duidelijk publiek belang.

Belangrijke ontwikkelingen rond verbonden partijen

Ten behoeve van de ontwikkeling en onderhoud van het digitaal dossier JGZ (GGiD) neemt Regio Twente naar verwachting in 2020 deel in een coöperatieve vereniging U.A. Op het moment van opstellen van deze begroting is het oprichten en het uitwerken van deze coöperatie nog gaande. De coöperatie is in deze paragraaf opgenomen met de tot nu toe beschikbare informatie.

Risicoanalyse

Voor de programmabegroting 2020 heeft Regio Twente een risicoanalyse opgesteld van de verbonden partijen. Voor deze analyse is er een onderscheid gemaakt in bestuurlijke en financiële risico's. De bestuurlijke risico's, denk hierbij aan directie/bestuur en eigenaarsbelang, zijn gekoppeld aan de financiële risico's, denk hierbij aan financiële bijdrage/afhankelijkheid en aansprakelijkheid.

In het overzicht hierna wordt een opsomming gegeven van de relevante verbonden partijen met de bijbehorende meest recente (concept) jaarcijfers.

Vennootschappen en coöperaties

Oost NL N.V. statutair gevestigd te Apeldoorn Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	Oost NL is fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente B.V. Om af te stemmen op en raakvlakken af te tasten met een beleidskader dat de Provincie Overijssel ook op dit gebied uitvoert, is er voor gekozen om het beheer van ons Twents investeringsfonds in handen te leggen van Oost NL. Reden hiervoor is dat zij jarenlange expertise hebben opgebouwd in het beoordelen van projectaanvragen en bovendien op de hoogte zijn van innovatieve ontwikkelingen in Oost Nederland. Bovendien kan hiermee voor de doelgroep een optimale match worden gemaakt voor de inzet van provinciale gelden (in geheel Overijssel) als de Twentse gelden (alleen in Twente). Om deze constructie mogelijk te maken is het noodzakelijk dat Regio Twente aandeelhouder is van Oost NL, daartoe is een aandeel in de N.V. verworven. Zodra het investeringsprogramma is voltooid, wordt ook dit tijdelijke aandeelhouderschap weer opgeheven.

2.	Bestuurlijk belang	Om Oost NL N.V. in de gelegenheid te stellen om dit fonds te kunnen besturen, heeft Regio Twente één aandeel in PPM Oost N.V. aangekocht.
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft één aandeel in Oost NL aangekocht. Dit is contractueel vastgelegd.
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed is laag aangezien Regio Twente een minimaal belang heeft in Oost NL, zij investeren ook namens de provincies Overijssel en Gelderland. De informatievoorziening is goed georganiseerd tussen Regio Twente en Oost NL. Het financiële risico is ook laag aangezien het financieel belang in Oost NL erg laag is en Regio Twente is ook niet financieel aansprakelijk. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Ook in 2020 blijft Oost NL een actieve partner voor Regio Twente en de fondsbeheerder van het Innovatiefonds Twente.
6.	Eigen vermogen begin 2018 Eigen vermogen eind 2018	€ 83.664 € 86.009
7.	Vreemd vermogen begin 2018 Vreemd vermogen eind 2018	€ 5.301 € 8.181
8.	Jaarresultaat 2018	€ 2.345

Risico

Innovatiefonds Twente B.V. statutair gevestigd te Enschede. Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	Een van de programmaonderdelen van het investeringsprogramma Innovatiesprong Twente is het beheren en door middel van subsidies uitgeven van een fonds ter stimulering van innovatieve investeringen in Twente. Het Innovatiefonds Twente richt zich op de financiering van innovatieve Twentse MKB-bedrijven. Via dit fonds geeft Regio Twente verder vorm aan het versterken van de sociaal economische structuur van de regio.
2.	Bestuurlijk belang	Innovatiefonds Twente is 100% eigendom van Regio Twente en daarmee is Regio Twente enige aandeelhouder van het fonds. Hierbij moet wel vermeld worden dat Oost NL fondsbeheerder is.
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft in totaal € 12 miljoen beschikbaar gesteld voor het Innovatiefonds. Dat is gericht op de top sector Hightech systemen en materialen (HTSM), een sector waar Twente sterk in is. Het bovenstaande bedrag is als volgt onderverdeeld: 2014: € 4.000 2015: € 3.000 2016: € 3.000 2017: Geen 2018: € 2.000
4.	Risico's	Regio Twente is 100% eigenaar van het fonds. Doordat Regio Twente 100% eigenaar is van het fonds is het tegelijkertijd ook in staat om tijdig financieel bij te sturen indien nodig. De risicoscore is daardoor laag.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Het innovatiefonds is een revolverend fonds en blijft doorlopen na de afloop van de Agenda van Twente.
6.	Eigen vermogen begin 2018 Eigen vermogen eind 2018	€ 8.811 € 10.419
7.	Vreemd vermogen begin 2018 Vreemd vermogen eind 2018	€ 94 € 108
8.	Jaarresultaat 2018	€ -392

Risico

GGiD Coöperatief U.A. statutair gevestigd te Utrecht Bedragen X 1.000		Informatie
1.	Doelstelling en openbaar belang	GGD Twente heeft op 3 februari 2017 de <u>samenwerkingsovereenkomst</u> gesloten met GGD Regio Utrecht en GGD NH voor de gezamenlijke aanbesteding en ontwikkeling van Digitale Dossier JGZ GGiD. Het doel van deze samenwerkingsovereenkomst is om een werkend DD-JGZ op te leveren. De samenwerkingsovereenkomst eindigt op als DD-JGZ is opgeleverd en is geïmplementeerd bij de GGD'en. Na oplevering van fase 1 van DD-JGZ wordt de samenwerking financieel en juridisch ondergebracht in de coöperatie GGiD Coöperatief U.A. De taken van de coöperatie zijn: • Toetreding van nieuwe leden die GGiD willen gebruiken; • het beheer & onderhoud GGiD; • doorontwikkeling van GGiD.
2.	Bestuurlijk belang	De coöperatie wordt bestuurd door een bestuur bestaande uit een zodanig aantal bestuurders als dat de coöperatie leden kent. Iedere bestuurder heeft recht op het uitbrengen van één stem. Regio Twente is een van de drie oprichter en daarmee lid van het bestuur van de coöperatie.
3.	Financieel belang	Regio Twente heeft op de volgende manieren een financieel belang: • Jaarlijkse ledenbijdrage; (dient nog nader bepaald te worden uit de begroting van de coöperatie); • Inbreng van de bouwkosten GGiD (eenmalige kosten). Voor nieuwe toetredende regionale gezondheidsdiensten zal een nog nader te bepalen instap-fee van toepassing zijn.
4.	Risico's	Bestuurlijke invloed van Regio Twente is hoog. Regio Twente is één van de oprichters en is vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur van de coöperatie. In de statuten van de coöperatie zijn afspraken gemaakt over informatievoorziening en doelen van de coöperatie. Het bestuurlijke risico is hierdoor laag. In de statuten van de coöperatie is opgenomen dat iedere verplichting van de leden of oud-leden van de coöperatie om in een tekort bij te dragen, is uitgesloten. Een eventueel in een boekjaar door de coöperatie behaald positief resultaat zal door de coöperatie worden gereserveerd om eventuele toekomstige risico's zelfstandig te kunnen dekken. Met de huidige inschattingen wordt het financiële risico als laag beoordeeld. Aangezien zowel het bestuurlijke risico als het financiële risico laag is, is de totale risico score ook laag.
5.	Belangrijkste ontwikkelingen	Zie bovengenoemde ontwikkelingen.
6.	Eigen vermogen begin 2020 Eigen vermogen eind 2020	N.t.b
7.	Vreemd vermogen begin 2020 Vreemd vermogen eind 2020	N.t.b
8.	Verwacht resultaat	0

Risico

13.5 Financiering

De uitvoering van programma's wordt mede ondersteund door de financieringsfunctie. Deze functie voorziet in de financieringsbehoefte bij de uitvoering van beleidstaken, door het zo nodig aantrekken van externe financieringsmiddelen, dan wel het beheren en uitzetten van gelden die daarvoor niet direct nodig zijn. Het beleid omtrent de treasuryfunctie is vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde [treasurystatuut](#).

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en toerekening van rente

Onderstaande tabel geeft voor het begrotingsjaar 2020 inzicht in de rentelasten, rentebaten en de toerekening van de omslagrente.

Schema rentetoerekening Begroting jaar 2020		Bedrag (in €)
a.	Externe rentelast langlopende lening 2020	84.459
	Externe rentelast kortlopende leningen (kasgeld) 2020	0,00
		-
b.	externe rente baten IST geldleningen 2020	55.965
	externe rentebaten verstrekte hypothecaire leningen 2020	1.460
	Saldo rentelasten en rentebaten (a-b)	27.034
c1.	Rente GREX	0,00
c2.	Rente projectfinanciering	0,00
c3.	Rentebaat van door verstrekte leningen indien specifieke lening aangetrokken	0,00
	Aan taakvelden toe te rekenen rente	27.034
d1.	Rente over eigen vermogen	0,00
d2.	Rente over voorzieningen	0,00
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	27.034
e.	Aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag %)	0,3%
	Toe te rekenen rente aan taakvelden (in €)	27.034
f.	Verwacht renteresultaat op taakveld treasury	0

Tabel 8 Renteschema

Berekening voor gecalculeerde omslagpercentage 2020	Bedrag (in €)
Boekwaarde MVA eind 2018	8.402.290
Investerings 2019	633.126
Afschrijvingen 2019	931.909
Verwachte Boekwaarde MVA begin 2020 (A)	8.103.507
Toe te rekenen rente (B)	27.034
Voor gecalculeerde omslagpercentage 2020 (B/A)	0,3%

Tabel 9 Renteomslagpercentage

De aan taakvelden toe te rekenen rente is € 27.034. Regio Twente kiest ervoor om geen rente toe te rekenen aan het eigen vermogen. Als we het aan taakvelden toe te rekenen bedrag delen door de verwachte boekwaarde van de MVA per 2020 komen we op een omslagpercentage van 0,3%. Conform het BBV mag het percentage binnen de marge van 0,5% afgerond worden. Wij kiezen ervoor om het percentage niet af te ronden zodat er geen rente resultaat verwacht wordt.

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Om vooral de financieringsrisico's te beperken is in de Wet FIDO een tweetal instrumenten opgenomen, te weten de **rente risiconorm** en de **kasgeldlimiet**. Door de bepalingen van de Wet FIDO worden gemeenschappelijke regelingen verplicht alle geldelijke overschotten bij het Ministerie van Financiën te beleggen, **schatkistbankieren**

Renterisiconorm

De rente risiconorm bepaalt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende lening portefeuille. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar zal worden aangepast. Herfinanciering is het aangaan van een nieuwe lening om de oude af te lossen. De rente risiconorm beperkt dus de aflossingen op de bestaande leningenportefeuille. In onderstaand tabel is de renterisiconorm uiteengezet.

N r	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1	Begrotingstotaal (excl. mutaties reserves)	54.080	47.672	97.163	98.299	99.399	100.499
2	Renterisiconorm (20% van 1)	10.816	9.534	19.433	19.660	19.880	20.100
3	renteherziening	-	-	-	-	-	-
4	Aflossing	131	138	145	153	161	169
5	Rente risico (3+4)	131	138	145	153	161	169
6	Ruimte onder renterisiconorm (2-5)	10.685	9.396	19.287	19.507	19.719	19.930

Tabel 10 Renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is in de wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortlopend vreemd vermogen financieren. De norm is in de wet gesteld op 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten (excl. de stortingen in de reserves). Het percentage wordt berekend als een kwartaalgemiddelde.

N r	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1	Begrotingstotaal (excl. mutaties reserves)	54.080	47.672	97.163	98.299	99.399	100.499
2	Vastgesteld percentage	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
3	Kasgeldlimiet (1x2)	4.435	3.909	7.967	8.060	8.151	8.241

Schatkistbankieren

Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet FIDO een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden, dit drempelbedrag is bepaald op 0,75% van het begrotingstotaal. Voor Regio Twente komt dit in 2020 neer op € ca. 729.000.

14. Financiële begroting

14.1 Overzicht van baten en lasten per taakveld en toelichting inclusief meerjarenraming

			2020			2021			2022			2023		
Domein	Taakveld		Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage	Lasten*	Baten*	Gem. bijdrage
Gezondheid	6.1.2 Samenkracht en burgerparticipatie GGD	€	704.203	€ 931.923	€ 227.720-	€ 727.165	€ 948.716	€ 221.551-	€ 749.382	€ 968.598	€ 219.216-	€ 771.600	€ 988.480	€ 216.881-
	7.1 Volksgezondheid	€	18.080.548	€ 3.555.340	€ 14.525.208	€ 18.566.219	€ 3.588.728	€ 14.977.492	€ 19.035.972	€ 3.627.164	€ 15.408.808	€ 19.505.723	€ 3.665.599	€ 15.840.123
	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	€	458.159	€ 430.046	€ 28.113	€ 460.697	€ 437.493	€ 23.204	€ 463.180	€ 445.816	€ 17.364	€ 465.663	€ 454.140	€ 11.523
	0.4 Overhead	€	4.144.301	€ 304.729	€ 3.839.571	€ 4.265.976	€ 308.548	€ 3.957.428	€ 4.384.328	€ 313.069	€ 4.071.259	€ 4.502.682	€ 317.590	€ 4.185.092
Totaal Gezondheid			€ 23.387.212	€ 5.222.039	€ 18.165.173	€ 24.020.057	€ 5.283.485	€ 18.736.573	€ 24.632.862	€ 5.354.647	€ 19.278.214	€ 25.245.667	€ 5.425.810	€ 19.819.857
Leefomgeving	2.1 Verkeer en vervoer	€	276.650	€ -	€ 276.650	€ 276.650	€ -	€ 276.650	€ 276.650	€ -	€ 276.650	€ 276.650	€ -	€ 276.650
	3.1 Economische ontwikkeling	€	1.815.992	€ 425.414	€ 1.390.579	€ 1.838.824	€ 425.427	€ 1.413.397	€ 1.860.919	€ 425.440	€ 1.435.478	€ 1.883.013	€ 425.454	€ 1.457.559
	3.1 Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	€	407.564	€ 12.360	€ 395.204	€ 415.460	€ 12.583	€ 402.877	€ 423.146	€ 12.847	€ 410.299	€ 430.832	€ 13.110	€ 417.722
	3.1 Economische ontwikkeling Agenda van Twente	€	100.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ -
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€	2.159.517	€ 902.074	€ 1.257.443	€ 1.858.072	€ 895.190	€ 962.882	€ 1.897.505	€ 908.990	€ 988.515	€ 1.936.938	€ 922.790	€ 1.014.148
Totaal Leefomgeving			€ 5.287.374	€ 1.576.552	€ 3.710.822	€ 5.036.274	€ 1.572.368	€ 3.463.906	€ 5.124.456	€ 1.589.362	€ 3.535.094	€ 5.212.638	€ 1.606.355	€ 3.606.282
Bestuur en Ondersteuning	0.1 Bestuur	€	94.953	€ -	€ 94.953	€ 97.463	€ -	€ 97.463	€ 99.898	€ -	€ 99.898	€ 102.333	€ -	€ 102.333
	0.4 Overhead	€	8.467.466	€ 1.554.308	€ 6.913.158	€ 9.047.379	€ 1.601.818	€ 7.445.561	€ 9.277.923	€ 1.636.117	€ 7.641.806	€ 9.508.466	€ 1.670.416	€ 7.838.051
	0.5 Treasury	€	57.425	€ 57.425	€ -	€ 57.425	€ 57.425	€ -	€ 57.425	€ 57.425	€ -	€ 57.425	€ 57.425	€ -
	0.8 Overige baten en lasten	€	220.544	€ -	€ 220.544	€ 225.012	€ -	€ 225.012	€ 229.335	€ -	€ 229.335	€ 233.657	€ -	€ 233.657
Totaal Bestuur en ondersteuning			€ 8.840.388	€ 1.611.734	€ 7.228.655	€ 9.427.280	€ 1.659.243	€ 7.768.036	€ 9.664.580	€ 1.693.542	€ 7.971.038	€ 9.901.881	€ 1.727.841	€ 8.174.040
OZJT/Samen14	6.1.1 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	€	800.987	€ -	€ 800.987	€ 820.784	€ -	€ 820.784	€ 840.006	€ -	€ 840.006	€ 859.227	€ -	€ 859.227
	6.1.2 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (maatregelhulp)	€	45.815.080	€ 45.815.080	€ -	€ 45.815.080	€ 45.815.080	€ -	€ 45.815.080	€ 45.815.080	€ -	€ 45.815.080	€ 45.815.080	€ -
	0.4 Overhead	€	343.794	€ -	€ 343.794	€ 354.666	€ -	€ 354.666	€ 365.189	€ -	€ 365.189	€ 375.712	€ -	€ 375.712
Totaal Organisatie voor de Zorg en de Jeugdhulp in Twente & Samen14			€ 46.959.861	€ 45.815.080	€ 1.144.781	€ 46.990.531	€ 45.815.080	€ 1.175.451	€ 47.020.275	€ 45.815.080	€ 1.205.195	€ 47.050.020	€ 45.815.080	€ 1.234.940
Veilig Thuis Twente	6.81 Geëscaleerde zorg 18-	€	4.260.145	€ 1.674.926	€ 2.585.219	€ 4.365.575	€ 1.674.926	€ 2.690.649	€ 4.467.595	€ 1.674.926	€ 2.792.669	€ 4.569.615	€ 1.674.926	€ 2.894.689
	0.4 Overhead	€	379.337	€ -	€ 379.337	€ 392.235	€ -	€ 392.235	€ 404.708	€ -	€ 404.708	€ 417.182	€ -	€ 417.182
Totaal Veilig Thuis Twente			€ 4.639.483	€ 1.674.926	€ 2.964.557	€ 4.757.810	€ 1.674.926	€ 3.082.884	€ 4.872.304	€ 1.674.926	€ 3.197.378	€ 4.986.797	€ 1.674.926	€ 3.311.871
Coalition of the Willing	0.10 Bestuur NWS	€	186.045	€ 201.045	€ 15.000-	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-	€ 186.045	€ 201.045	€ 15.000-
	3.1 Economische ontwikkeling KP	€	1.793.133	€ 2.104.946	€ 311.813-	€ 1.793.133	€ 2.104.946	€ 311.813-	€ 1.793.133	€ 2.104.946	€ 311.813-	€ 1.793.133	€ 2.104.946	€ 311.813-
	3.1 Economische ontwikkeling Agenda voor Twente	€	3.612.325	€ 3.881.325	€ 269.000-	€ 3.612.325	€ 3.881.325	€ 269.000-	€ 3.612.325	€ 3.881.325	€ 269.000-	€ 3.612.325	€ 3.881.325	€ 269.000-
	6.1.1 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (Toezicht en kwal)	€	94.236	€ 94.236	€ -	€ 94.236	€ 94.236	€ -	€ 94.236	€ 94.236	€ -	€ 94.236	€ 94.236	€ -
	6.1.1 Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (Mobiliteitslab)	€	174.811	€ 174.811	€ -	€ 179.268	€ 179.268	€ -	€ 183.594	€ 183.594	€ -	€ 187.920	€ 187.920	€ -
	7.4 Milieubeheer	€	85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -	€ 85.000	€ 85.000	€ -
	0.4 Overhead	€	595.813	€ -	€ 595.813	€ 595.813	€ -	€ 595.813	€ 595.813	€ -	€ 595.813	€ 595.813	€ -	€ 595.813
	0.4 Overhead IT-Platform	€	395.431	€ 395.431	€ -	€ 405.026	€ 405.026	€ -	€ 414.345	€ 414.345	€ -	€ 423.664	€ 423.664	€ -
	0.4 Overhead Twentsekracht	€	988.404	€ 988.404	€ -	€ 988.404	€ 988.404	€ -	€ 988.404	€ 988.404	€ -	€ 988.404	€ 988.404	€ -
	0.4 Overhead Salarisadministratie	€	123.342	€ 123.342	€ -	€ 127.535	€ 127.535	€ -	€ 131.591	€ 131.591	€ -	€ 135.647	€ 135.647	€ -
	Totaal Coalition of the Willing	€	8.048.540	€ 8.048.540	€ -	€ 8.066.786	€ 8.066.786	€ -	€ 8.084.486	€ 8.084.486	€ -	€ 8.102.186	€ 8.102.186	€ -
Totaal saldo van baten en lasten programma's			€ 97.162.857	€ 63.948.870	€ 33.213.987	€ 98.298.738	€ 64.071.887	€ 34.226.850	€ 99.398.963	€ 64.212.043	€ 35.186.920	€ 100.499.189	€ 64.352.198	€ 36.146.991
			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ 0	€ -	€ -	€ 0
Algemene dekkingsmiddelen (gemeentelijke bijdrage)			€ 97.336.897	€ 63.993.870	€ 33.343.027	€ 98.472.778	€ 64.116.888	€ 34.355.890	€ 99.573.003	€ 64.257.043	€ 35.315.960	€ 100.673.229	€ 64.397.198	€ 36.276.031
Totaal saldo van baten en lasten			€ 174.040-	€ 45.000-	€ 129.040-	€ 174.040-	€ 45.000-	€ 129.040-	€ 174.040-	€ 45.000-	€ 129.040-	€ 174.040-	€ 45.000-	€ 129.040-
Mutaties Reserves	0.10 Mutaties reserves	€	174.040	€ 45.000	€ 129.040	€ 174.040	€ 45.000	€ 129.040	€ 174.040	€ 45.000	€ 129.040	€ 174.040	€ 45.000	€ 129.040
	Totaal Mutaties reserves	€	174.040	€ 45.000	€ 129.040	€ 174.040	€ 45.000	€ 129.040	€ 174.040	€ 45.000	€ 129.040	€ 174.040	€ 45.000	€ 129.040
Resultaat			€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0-	€ 0

Tabel 11 Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

In deze begroting is n.a.v. het besluit van de voormalige regioraad d.d. 12 november 2014 rekening gehouden met de Financiële uitgangs- en aandachtspunten voor verbonden partijen die door de hoofden Financiën aan Regio Twente worden verstrekt. Daarnaast hanteren we in de begroting een aantal uitgangspunten die niet direct tot een wijziging van de gemeentelijke bijdrage leiden.

Loon- en prijscompensatie 2020

De cijfers van de Macro Economische Verkenning (MEV), uitgevoerd door het centraal Plan Bureau (CPB), dienen als basis voor de berekening van de compensatie van loon- en prijsstijgingen. Voor de begroting 2020 worden de cijfers uit de MEV 2019 van september 2018 gehanteerd. Voor de begroting 2020 wordt rekening gehouden met een loonstijging van 3,4%. Dit is echter wat betreft de looncompensatie 'slechts' een raming. De beleidslijn in deze is dat een verschil op de loonsom (overschot of tekort) separaat met de gemeenten wordt vereffend via de tussentijdse rapportage (BERAP) of via de jaarstukken.

Voor de prijscompensatie wordt uitgegaan van de IMOC (netto materiele overheidsconsumpties) met correcties van de indices over de jaren t-3, t-2 en t-1. De index voor 2017 was 1,50%, voor 2017 werd uitgegaan van 1,40% en derhalve een bijstelling van **0,10%**. Voor 2018 bedroeg de index 1,70%, voor 2018 werd uitgegaan van 1,40% en derhalve een bijstelling van **0,30%**. De index voor 2019 was nog niet berekend en daarom werd de index voor 2018 op extrapolatiebasis aangehouden. De index voor 2019 is 1,60% maar uitgegaan werd van 1,40% en derhalve een bijstelling van **0,20%**. In totaal bedraagt de nacalculatie 0,60%. Voor de begroting 2020 worden de prijzen daarom geïndexeerd met **2,20%** (1,60% van 2019 + 0,6% nacalculatie).

Bijdrage per gemeente

De gemeentelijke bijdrage 2020 (excl. de bijdrage Jeugdgezondheidszorg) wordt verdeeld over de gemeenten op basis van de inwoneraantallen (in % van totaal) per 1 januari 2019 (opgave gemeenten) en de bijdrage voor de Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen (in % van totaal) per 1 januari 2018 (cijfers CBS).

Uitgangspunten meerjarenraming

Bij de opstelling van de meerjarenraming 2020-2023 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De looncompensatie 2020 t/m 2023 wordt geraamd op 3,4% en de prijscompensatie 2020 t/m 2023 op 1,60% (conform CPB raming voor 2019);
2. Het aantal inwoners/jeugdigen is voor de jaren 2020 t/m 2023 gefixeerd op het aantal inwoners/jeugdigen opgenomen in de begroting 2020.

Vervangingsinvesteringen

De investeringsruimte blijft op peil door de kapitaaluitgaven die in de begroting zijn afgeschreven, op te voeren als vervangingsinvesteringen.

Zittend vervoer

Als uitvloeisel van de zorgplicht voor personeel van een reeds in 2002 afgestoten activiteit, genaamd zittend vervoer, wordt nog aan twee voormalige personeelsleden een WW uitkering uitbetaald. Deze uitkering loopt nog tot uiterlijk 2020 en neemt jaarlijks af. Voor het jaar 2020 wordt nog voor ca. € 45.000 aan kosten verwacht. Deze kosten komen volledig voor rekening van de voormalige Gemeentekring Almelo-gemeenten (GKA gemeenten), omdat het zaak waarnemend de afwikkeling betreft van een ooit door de Gemeentekring Almelo uitgevoerde activiteit.

Onvoorziene uitgaven

In 2020 wordt evenals in voorgaande jaren een post 'onvoorzien' van € 45.000,- geraamd. Om in bepaalde situaties adequaat, effectief en efficiënt te kunnen handelen verdient het aanbeveling om incidenteel te kunnen beschikken over een dergelijke begrotingspost. Het geraamde bedrag wordt onttrokken aan de algemene reserve, zodat een verhoging van de gemeentelijke bijdrage hiervoor niet aan de orde is. Voordat aanspraak gemaakt wordt op deze post, wordt nagegaan of het saldo van de algemene reserve toereikend is om deze onttrekking te kunnen doen. Het dagelijks bestuur legt vervolgens in de eerstvolgende vergadering van het algemeen bestuur verantwoording af. De onttrekking moet passen binnen het karakter en de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling. In de tussentijdse rapportage wordt gerapporteerd over mogelijke besteding van de post 'onvoorzien'.

Tarieftaken

Voor taken, die niet via de algemene bijdrage van gemeenten worden bekostigd, gelden tarieven die alle bedrijfskosten moeten afdekken. Deze tarieven, gerelateerd aan een reëel te verwachten omzet, dienen tenminste een kostendekkend exploitatieresultaat op te leveren. Dit sluit aan bij de wet Markt en Overheid. In de risicoparagraaf zijn risico's benoemd voor de tarieftaken.

Samenwerking in 'Coalition of the Willing' verband

Er zijn verschillende ontwikkelingen m.b.t. samenwerking tussen gemeenten en Regio Twente op het gebied van bedrijfsvoering ('Coalition of the Willing'). Deze ontwikkelingen hebben geen invloed op de gemeentelijke bijdrage, omdat de kostenverrekening tussen de deelnemende partijen op basis van onderlinge afspraken worden verrekend.

14.1.1 Overzicht van baten en lasten vorig begrotingsjaar en gerealiseerd bedrag voor vorig begrotingsjaar

Overzicht van baten en lasten									
Bedragen X € 1.000	Realisatie 2018			Begroting 2019 na wijziging			Begroting 2020		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma's									
Domein Gezondheid	6.506	18.277	11.771-	6.079	18.690	12.611-	4.917	19.243	14.326-
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van Twente)	2.202	5.128	2.926-	1.320	4.460	3.140-	1.340	4.660	3.320-
Agenda van Twente	8.007	2.916	5.092	269	45	225	100	100	-
Domein Bestuur en ondersteuning	253	866	613-	-	540	540-	0	315	315-
OZJT	634	1.257	624-	-	784	784-	45.815	46.616	801-
Veilig Thuis Twente	1.072	3.487	2.416-	1.675	4.095	2.420-	1.675	4.260	2.585-
Coalition of the Willing	5.031	4.777	254	6.054	5.537	517	6.541	5.946	596
Subtotaal programma's	23.704	36.708	13.004-	15.397	34.151	18.754-	60.389	81.140	20.751-
Overhead	4.728	17.132	12.404-	3.307	15.653	12.346-	3.503	15.966	12.463-
Totaal programma's incl. overhead	28.432	53.840	25.408-	18.704	49.804	31.100-	63.891	97.105	33.214-
Algemene dekkingsmiddelen									
Treasury	280	241	40	60	60	0	57	57	0
Gemeentelijke bijdrage	29.161	-	29.161	31.085	-	31.085	33.343	-	33.343
Totaal algemene dekkingsmiddelen	29.442	241	29.201	31.144	60	31.085	33.400	57	33.343
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten									
	57.874	54.080	3.793	49.849	49.864	15-	97.292	97.163	129
Toevoeging/onttrekking aan reserves									
Domein Bestuur en ondersteuning	788	-	788	45	-	45	45	38	7
Domein Gezondheid	-	-	-	106	-	106	-	-	-
Domein Leefomgeving (excl. Agenda van Twente)	170	180	10-	-	136	136-	-	136	136-
OZJT	-	-	-						
Coalition of the Willing	261	152	109						
Veilig Thuis Twente	-	173	173-						
Totaal toevoegingen/onttrekkingen aan reserves	1.219	504	714	151	136	15	45	174	129-
Gerealiseerd resultaat	59.092	54.585	4.507	50.000	50.000	0	97.337	97.337	0
Resultaat Agenda van Twente 2018			4.897-						
Gerealiseerd resultaat na aftrek Agenda van Twente			390-			0			0

Tabel 12 Overzicht van baten en lasten inclusief vorig begrotingsjaar en voor vorig begrotingsjaar

14.1.2 Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage 2020 t.o.v. 2019

Gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2019		€ 30.764.314
Begrotingswijziging 2019 nr.1 nieuw beleid	€ 320.305	
Nieuw beleid Bedrijfsvoering (niet structureel)	€ 251.219-	
Gemeentelijke bijdrage begroting 2019 na wijziging (excl. nieuw beleid Bedrijfsvoering)		€ 30.833.400
Totale gemeentelijke bijdrage programmabegroting 2020		€ 33.343.027

Per saldo een stijging van de bijdrage 2020 t.o.v. 2019 € 2.509.627

Specificatie stijging gemeentelijke bijdrage	Stijging	Daling
Loon en salarissen:		
Werkgeverslasten 2019, ambtsjubilea, periodieken, e.d.	€ 336.974	
Looncompensatie (3,4%)	€ 798.875	
Prijscompensatie (2,2%)	€ 146.460	
Toevoeging Rijksvaccinatieprogramma	€ 1.207.366	
Omslagrente (0,3%)		€ 5.049
Inhuurkosten lobbyisten in-dienst van provincie Overijssel	€ 25.000	
Totale stijging gemeentelijke bijdrage 2020	€ 2.509.627	

Tabel 13 verklaring stijging gemeentelijke bijdrage

14.1.3 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Voor de periode 2020 en 2023 worden geen incidentele baten en lasten geraamd. Dit is een wijziging ten opzichte van de begroting 2019. Bij nader inzien blijkt dat de in de begroting 2019 uiteengezette incidentele baten en lasten als meerjarig zijn te kwalificeren in plaats van incidenteel. Dit zijn met name maatwerk projecten binnen het programma Gezondheid waarvan de exacte omvang per jaar kan wisselen maar met redelijke mate van zekerheid kan gesteld wordt dat deze baten en lasten de komende jaren ook worden verwacht. Deze bedragen zijn daarom niet aan te merken als incidenteel.

14.2 Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Deze paragraaf bevat een prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan de jaarlijkse terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, de investeringen en het verloop van de reserves.

14.2.1 Geprognosticeerde balans

De prognose van de balans betreft het begrotingsjaar, het voorliggende jaar en de 3 jaren volgend op het begrotingsjaar.

Bedragen in €	Jaarrekening 2018	Prognose eind 2019	Prognose eind 2020	Prognose eind 2021	Prognose eind 2022	Prognose eind 2023
Materiele vaste activa	8.402.290	8.103.507	7.264.379	7.018.683	6.559.287	6.127.728
Financiële vaste activa	1.316.576	1.124.635	900.157	541.978	178.405	94.124
Vlottende activa	14.921.668	14.514.557	14.514.557	14.514.557	14.514.557	14.514.557
Totaal activa	24.640.535	23.742.699	22.679.094	22.075.218	21.252.249	20.736.409
Eigen vermogen	10.062.316	10.047.044	10.176.084	10.305.124	10.434.163	10.563.203
Vaste schulden	1.756.188	1.617.991	1.472.579	1.319.577	1.158.589	989.196
Vlottende schulden	12.822.030	12.077.664	11.030.431	10.450.517	9.659.497	9.184.010
Totaal passiva	24.640.534	23.742.699	22.679.094	22.075.218	21.252.249	20.736.409

Toelichting

Materiele vaste activa

Deze balanspost is geprognosticeerd door de jaarrekening 2018 als uitgangspunt te nemen. Hier zijn de toekomstige vervangingsinvesteringen aan toegevoegd. En de begrote afschrijvingen over de reeds geactiveerde activa vanuit de activa administratie zijn hierop in mindering gebracht.

Financiele vaste activa

Voor prognose van de financiële vaste activa zijn gegevens gebruikt uit de leningenadministratie van de verstrekte geldleningen in het kader van het MKB fonds en de verstrekte hypothecaire leningen aan personeel.

Vlottende activa

Deze balanspost is geprognosticeerd door het gemiddelde te nemen van de jaarrekeningen 2017 en 2018. Onder de vlottende activa hoort ook de post liquide middelen. Deze bevat normaal gesproken het positieve effect van alle overige activa en passiva posten. Voor deze balans is deze sluitpost opgenomen onder de vlottende schulden.

Eigen vermogen

De balanspost reserves is begroot op basis van het verloopoverzicht reserves.

Vaste schulden

De prognose voor de vaste schulden is gebaseerd op de afloop van de BNG geldlening uit de leningenadministratie.

Vlottende schulden

De vlottende schulden zijn gebaseerd op het gemiddelde van de jaarrekeningen 2017 en 2018. Daarnaast bevat deze het post het netto effect van alle overige geprognosticeerde posten.

14.2.2 Berekening EMU-saldo

Omschrijving (x € 1.000)		Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	€ 15-	€ 129-	€ 129-	€ 129-	€ 129-
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	€ 932	€ 1.145	€ 829	€ 691	€ 663
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	€ 633	€ 306	€ 583	€ 232	€ 232
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Berekend EMU-saldo		€ 284	€ 710	€ 117	€ 330	€ 303

14.2.3 Verloopoverzicht reserves

Hieronder treft u het verloopoverzicht aan de van de mutaties in de reserves die worden geraamd. Met betrekking tot grootonderhoud op de recreatieparken en fietspaden worden dotaties aan reserves opgenomen. Onttrekkingen aan de reserves voor grootonderhoud geschieden op basis van een meerjarenplanning. Per jaarschijf wordt door de parkbeheerders beoordeeld welk grootonderhoud dient plaats te vinden. De kosten voor grootonderhoud worden vervolgens bij de jaarrekening onttrokken uit de reserves.

Verloopoverzicht reserves (bedragen in €)	31-12- 2018	Toevoeg- ingen	Onttrek- -kingen	31-12- 2019	Toevoeg- -ingen	Onttrek- -kingen	31-12- 2020	31-12- 2021	31-12- 2022	31-12- 2023
Reserve groot onderhoud recreatieparken en fietspaden	355.660	136.040		491.700	136.040	0	627.740	763.779	899.819	1.035.859
Egalisatiereserve Gezondheid	478.839	0	106.312	372.527	0	0	372.527	372.527	372.527	372.527
Algemene reserve	116.807	0	45.000	71.807	38.000	45.000	64.807	57.807	50.807	43.807
Totaal	951.306	136.040	151.312	936.034	174.040	45.000	1.065.074	1.194.113	1.323.153	1.452.193

Tabel 14 Verloopoverzicht reserves

14.2.4 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In onderstaand overzicht zijn de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen opgenomen, die jaarlijks een vergelijkbaar volume hebben. De dekking van deze verplichtingen is in de meerjarenraming voorzien.

Bedrag in €	
Individueel keuzebudget	4.769.000

Tabel 15 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

14.2.5 Investerings

Hieronder treft een overzicht van de verwachte herinvesteringen:

Herinvesteringen	2020	2021	2022	2023
Investerings met economisch nut	306.100	583.500	231.800	231.700

Tabel 16 Herinvesteringen

Bijlagen

Bijlage 1. Gemeentelijke bijdrage 2020 per taakveld

Gemeente	Aantal inw. 1-1-2019	Aantal jeugd. 1-1-2018	0.1 Bestuur	0.10 Mutaties reserves	0.4 Overhead	0.5 Treasury	0.8 Overige baten en lasten
Almelo	72.937	14.940	13.611	14.969	0	0	25.584
Borne	23.205	4.955	4.330	4.762	0	0	8.140
Dinkelland	26.353	5.364	4.918	5.408	0	0	9.244
Enschede	158.402	29.400	29.561	32.509	0	0	55.562
Haaksbergen	24.280	4.792	4.531	4.983	0	0	8.517
Hellendoorn	35.811	7.416	6.683	7.350	0	0	12.561
Hengelo	80.715	15.912	15.063	16.565	0	0	28.312
Hof van Twente	34.888	6.753	6.511	7.160	0	0	12.238
Losser	22.629	4.380	4.223	4.644	0	0	7.938
Oldenzaal	31.820	6.554	5.938	6.531	0	0	11.161
Rijssen / Holten	38.302	9.447	7.148	7.861	0	0	13.435
Tubbergen	21.283	4.672	3.972	4.368	0	0	7.465
Twenterand	33.789	7.864	6.306	6.935	0	0	11.852
Wierden	24.335	5.328	4.541	4.994	0	0	8.536
Totaal	628.749	127.777	117.336	129.040	0	0	220.544

Gemeente	2.1 Verkeer en vervoer	3.1 Economische ontwikkeling	3.1	5.7	6.1.1	6.1.2
			Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Samenkracht en burgerparticip atie OZJT	Samenkracht en burgerparticip atie GGD
Almelo	42.054	226.703	60.521	228.608	162.058	9.140
Borne	13.380	72.126	19.255	72.732	51.559	2.908
Dinkelland	15.195	81.910	21.867	82.599	58.553	3.302
Enschede	91.331	492.345	131.437	496.482	351.952	19.849
Haaksbergen	13.999	75.467	20.147	76.101	53.947	3.042
Hellendoorn	20.648	111.308	29.715	112.243	79.568	4.487
Hengelo	46.539	250.878	66.975	252.987	179.340	10.114
Hof van Twente	20.116	108.439	28.949	109.350	77.517	4.372
Losser	13.047	70.335	18.777	70.926	50.279	2.836
Oldenzaal	18.347	98.903	26.403	99.734	70.700	3.987
Rijssen / Holten	22.084	119.050	31.782	120.051	85.103	4.800
Tubbergen	12.271	66.152	17.660	66.708	47.288	2.667
Twenterand	19.482	105.023	28.037	105.905	75.075	4.234
Wierden	14.031	75.638	20.192	76.274	54.070	3.049
Totaal	362.524	1.954.276	521.714	1.970.700	1.397.010	78.787

Gemeente	6.82	7.1	7.1	7.4	7.5	Totaal
	Geëscaleerde zorg 18-	Volksgezondheid	Volksgezondheid JGZ	Milieubeheer	Begraafplaats en en crematoria	
Almelo	460.390	483.061	2.131.568	0	26.394	3.884.659
Borne	146.474	153.686	706.956	0	8.397	1.264.704
Dinkelland	166.344	174.536	765.310	0	9.536	1.398.722
Enschede	999.858	1.049.094	4.194.652	0	57.322	8.001.953
Haaksbergen	153.259	160.806	683.700	0	8.786	1.267.286
Hellendoorn	226.045	237.176	1.058.080	0	12.959	1.918.821
Hengelo	509.486	534.574	2.270.248	0	29.209	4.210.289
Hof van Twente	220.218	231.063	963.486	0	12.625	1.802.043
Losser	142.838	149.872	624.918	0	8.189	1.168.821
Oldenzaal	200.853	210.743	935.093	0	11.515	1.699.909
Rijssen / Holten	241.768	253.674	1.347.853	0	13.860	2.268.468
Tubbergen	134.342	140.957	666.579	0	7.702	1.178.130
Twenterand	213.281	223.784	1.121.998	0	12.227	1.934.140
Wierden	153.606	161.170	760.174	0	8.806	1.345.082
Totaal	3.968.761	4.164.195	18.230.614	0	227.528	33.343.026

De gemeentelijke bijdrage van taakveld 7.1 Volksgezondheid JGZ is niet rechtstreeks te herleiden naar een bijdrage per inwoner, omdat uitgaven in het kader van Jeugdgezondheidszorg op basis van het aantal jeugdigen van de deelnemende gemeenten worden toegerekend. Zoals uiteengezet in de [leeswijzer](#) is het conform het BBV niet toegestaan om de gemeentelijke bijdrage voor overhead op te halen via taakveld overhead. Hierdoor verantwoorden wij de bijdragen voor overhead onder de baten bij de taakvelden niet zijnde overhead.

Bijlage 2. Overzicht taakvelden

Code	Taakveld	Lasten	Baten	Gem.Bijdrage
0.1	Bestuur	94.953	0	94.953
0.1	Bestuur Netwerkstad Twente	186.045	201.045	-15.000
0.10	Mutatie reserve	174.040	45.000	129.040
0.4	Overhead	13.862.550	1.995.742	11.866.807
0.4	Overhead Netwerkstad Twente, Kennispunt Twente en Agenda voor Twente	595.813	0	595.813
0.4	Overhead Salarisadministratie	123.342	123.342	0
0.4	Overhead Twentsekracht	988.404	988.404	0
0.4	Overhead IT-Platform	395.431	395.431	0
0.5	Treasury	57.425	57.425	0
0.8	Overige baten en lasten	220.544	0	220.544
2.1	Verkeer en vervoer	276.650	0	276.650
3.1	Economische ontwikkeling	1.815.992	425.414	1.390.579
3.1	Economische ontwikkeling Agenda van Twente	100.000	100.000	0
3.1	Economische ontwikkeling Agenda voor Twente	3.612.325	3.881.325	-269.000
3.1	Economische ontwikkeling Internationaal en Lobby	407.564	12.360	395.204
3.1	Economische ontwikkeling Kennispunt Twente	1.793.133	2.104.946	-311.813
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.159.517	902.074	1.257.443
6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT	800.987	0	800.987
6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (Toezicht en kwaliteit)	94.236	94.236	0
6.1.1	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (Mobiliteitslab)	174.811	174.811	0
6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie GGD	704.203	931.923	-227.720
6.1.2	Samenkracht en burgerparticipatie OZJT (maatregelhulp)	45.815.080	45.815.080	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	4.260.145	1.674.926	2.585.219
7.1	Volksgezondheid	18.080.548	3.555.340	14.525.208
7.4	Milieubeheer	85.000	85.000	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	458.159	430.046	28.113
Eindtotaal		97.336.897	63.993.870	33.343.027